

BACHELORSCRIPTIE
IRENE HOFMAN 3348423

Nederland in New York
BAAS BOVEN BAAS

Een discoursanalyse van de Nederlandse nationale identiteit in het programma NEDERLAND IN NEW YORK, ten tijden van de NY400-viering in september 2009.

THEATER-, FILM- en TELEVISIEWETENSCHAPPEN
08/04/2011, BLOK 3, themagroep NEDERLANDERSCHAP, o.l.v. VINCENT CRONE

Universiteit Utrecht

Ter symbolische compensatie

Voor mijn ouders

Het resultaat van drie jaar 'onnodige' studiestress

Inhoudsopgave

Inleiding.....	5
Casus	7
1 Discoursanalyse, mediaonderzoek en nationale identiteit.....	8
1.1 Discoursanalyse.....	8
1.1.1 <i>Discours als talige dimensie</i>	9
1.1.2 <i>Discours en machtsstructuren</i>	9
1.2 Discours en nationale identiteitsconstructie	9
1.2.1 <i>Discours en nationale identiteit als constructies</i>	10
1.3 De nationale identiteit als mythisch verhaal	11
Samenvattend.....	12
2 Constructie van de nationale identiteitsmythe	13
2.1 Nederland als moreel superieur	13
2.2 Historisch besef en nationale identiteit	14
2.3 De discursieve ‘Wij’ en ‘Zij’	14
2.4 Morele arrogantie en dislocatie.....	15
Samenvattend	16
3 Operationalisering	17
4 Onderzoek in uitvoering.....	18
4.1 Constructie van de protagonist: creëren van de ‘Wij’	18
4.1.1 <i>Historische bepaling van Nederlandschap</i>	19
4.1.2 <i>Nederlandschap en pioniersgeest</i>	20
4.2 Constructie van de Antagonist; creëren van de ‘Zij’	21
4.2.1 <i>De Nederlanders als pioniers der civilisatie</i>	21
4.2.2 <i>Morele superioriteit</i>	22

4.2.3 <i>Nederland op een voetstuk</i>	23
4.2.4 <i>Morele arrogantie en dislocatie</i>	24
Conclusie	26
Nawoord.....	29
Bibliografie	30
Bijlage 1	
Bijlagen 2-5	
Bijlage 6	

Inleiding

De Nederlandse identiteit verkeert in zwaar weer. Met de ontwikkeling van Nederland tot immigratiesamenleving, alsmede door de technologische ontwikkelingen waarbij online identiteiten steeds meer tot de norm behoren, raakt Nederland doordrenkt met verschillende identiteiten die de oerdefinitie van het Nederlandschap ondersneeuwen. De individualisering eist zijn tol; Nederlanders worden grotendeels op zichzelf teruggeworpen in een enorm universum van mogelijke identiteiten. H.W. von der Dunk stelt dat juist in periodes van zwakke individuele identiteit, de gehechtheid aan een groep groter wordt.¹ Kortom: ondanks dat de nationale identiteit steeds zwakker wordt, is er wel steeds meer vraag naar een collectieve identiteit als hulpmiddel voor de constructie van een individuele identiteit.

Behalve dat er bottom-up steeds meer aandacht is voor de kwestie wat Nederlandschap nou eigenlijk inhoudt, is op een hoger (nationaal) niveau ook steeds meer vraag naar de definiëring van een nationale identiteit. Hoewel Nederland als kikkerlandje zich dapper staande houdt als een middelgrote mogendheid in de wereld², en bovendien zich profileert als importeursland, is het streven naar het behoud van een zekere eigen identiteit allezins gerechtvaardigd.³ Maar schrijver/dichter en criticus Gerrit Komrij stelt dat er geen enkele natie in de wereld is, die zichzelf op cultureel gebied zo onderwaardeert als Nederland.⁴ Dit is gelegen in het feit dat nationale trots in Nederland al snel geassocieerd wordt met *nationalisme*, wat iedereen altijd meteen heel 'eng' vindt.⁵ Dit druist namelijk regelrecht in tegen de universalistische kernwaarden die Nederland graag uitdraagt. Toch moet er iets gedaan worden om die nationale identiteit van Nederland te profileren, enerzijds naar het volk toe om het Nederlandschap niet ten onder te laten gaan, en anderzijds naar het buitenland om een uniek imago te handhaven waarmee we voorkomen dat we verloren gaan tussen naties die juist een veel sterkere culturele identiteit poneren. Het probleem is echter: hoe gaan we dat dan doen? Als ons culturele besef zo laag is, en we geen nationalistische neigingen willen riskeren, waar dan te beginnen?

Zoals blijkt, is dit een gecompliceerde kwestie. Belangrijk is in ieder geval om te beseffen dat een nationale identiteit niet zomaar ontstaat. Leden van een natie hebben top-down input nodig om een onderling gemeenschapsgevoel te kweken. Hiermee wordt nationale identiteit een constructie; een leeg begrip, dat opgevuld wordt op basis van bepaalde gemeenschappelijke gebeurtenissen, normen en waarden, zoals ze aangereikt worden door een hogere instantie. De media kunnen een dergelijke rol vervullen. Vanuit een bepaalde notie van Nederlandschap kunnen handreikingen gedaan worden naar de kijkers, leden van de natie, waarmee een bepaalde overeenstemming in identiteit tot stand kan komen. De media vervullen hierin een machtspositie, waarin de mediateksten fungeren als 'tools' om een bepaald ideologisch gewenst discours uit te dragen, waaruit een nationale eensgezinsheid voortkomt.

---

¹ H.W. von der Dunk (2002). *Mensen, Machten, Mogelijkheden: Historische Beschouwingen*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 167-168..

² S.W. Couwenberg (ed.)(2001) *Nationale Identiteit: van Nederlands Probleem tot Nederlandse Uitdaging*. Budel: Uitgeverij Damon, 48.

³ *Ibidem*, 51.

⁴ *Ibid.*, 28.

⁵ Couwenberg, 17.

Met dit in het achterhoofd is het dan ook niet zo gek dat de Nederlandse media bilaterale evenementen waar Nederland zich presenteert uitlichten, om te bekijken hoe Nederland zich presenteert. In 2009 vond een dergelijk evenement plaats; toen was het vierhonderd jaar geleden dat de Britse kapitein Henry Hudson met het Nederlandse schip De Halve Maen de haven van Manna Hata (het huidige Manhattan) inzeilde, en het grondgebied koloniseerde onder de naam Nieuw-Amsterdam. Gedurende 2009 werden velerlei activiteiten georganiseerd om deze gebeurtenis te vieren. De viering was voornamelijk eenrichtingsverkeer; Nederland haalde alles uit de kast om haar identiteit te profileren in New York, en bovendien, om haar belang voor het ontstaan van de metropool uit te dragen. Tijdens de 'Holland aan de Hudson'-feestweek (8-13 september 2009), werd de televisiereeks NEDERLAND IN NEW YORK uitgezonden. Een programma van Nederlandse makelij, gericht op het Nederlands publiek. Een uitermate geschikte 'tool' om de Nederlandse nationale identiteit te expliciteren aan de hand van de historische betekenis die zij heeft gehad in het ontstaan van de metropool New York. Dit onderzoek neemt dit programma als uitgangspunt, om te bekijken op welke manier er een discursieve vorm wordt gegeven aan de notie van Nederlanderschap. De onderzoeksvraag die hierbij hoort:

Op welke manier wordt er in het programma NEDERLAND IN NEW YORK (NOS/AVRO, 2009) een invulling gegeven aan Nederlanderschap, ten overstaande van New York?

In dit onderzoek zullen achtereenvolgens de volgende onderdelen aan bod komen, alvorens er in de conclusie getracht wordt een adequaat beeld neer te zetten van deze discursieve praktijk.

In het eerste hoofdstuk worden de begrippen *discours* en *nationale identiteit* aan elkaar gekoppeld. Beiden begrippen zijn constructief van aard, en beiden zijn 'lege concepten'. Zoals gesteld, wordt een nationale identiteit vooral top-down een invulling gegeven. Voor discours geldt eigenlijk hetzelfde; door een hogere instantie wordt een bepaalde manier van denken en praten over een fenomeen opgeworpen, waarmee een bepaalde ideologie beoogd wordt. Het discours is daarmee een leeg concept, dat invulling krijgt vanuit een bepaalde ideologie. Hierin ontmoeten de begrippen elkaar, en dit fundeert de methodologische keuze van dit onderzoek.

In het tweede hoofdstuk zal er vanuit het gedachtegoed van H.W. von der Dunk en S. Couwenberg worden ingegaan op de manier waarop het 'lege' concept van identiteit voor Nederland ingevuld kan worden. Essentieel in dit hoofdstuk is de veronderstelling dat Nederland ondanks haar sterke culturele inferioriteit, wel beschikt over een hoog moreel bewustzijn. Nederland stelt zich graag op als 'gidsland' voor andere naties, waardoor zij haar morele kwaliteiten vaak superieur positioneert boven andere naties. Wat tevens van belang is, is de rol die historie speelt in de constructie van deze morele kwaliteiten. Zoals zal blijken, bestaat een nationaal besef niet zonder historisch besef, en worden historische gebeurtenissen derhalve vaak als maatstaf genomen om hedendaagse identiteitskenmerken te formuleren. Tot slot wordt in dit hoofdstuk geschetst hoe de discursieve constructie van een (imaginaire) antagonist een rol speelt in de formulering een eigen nationale identiteit.

In het derde hoofdstuk worden de theorieën uit het tweede hoofdstuk gevormd tot hanteerbare instrumenten voor de discoursanalyse, die in hoofdstuk vier worden ingezet op het casusmateriaal. Uit de eerste aflevering van de reeks NEDERLAND IN NEW YORK zijn vier fragmente gekozen, die uitgewerkt zijn tot een transcript. Vervolgens zijn die fragmenten opgedeeld in

sequenties, die onderworpen worden aan een interpretatie op micro-tekstueel niveau. Dat wil zeggen: per sequentie wordt geanalyseerd welke functie deze heeft in het overkoepelende discours van de casus. Hierin wordt verwezen naar de uitgangspunten die aan de hand van de theorie uit hoofdstuk 2 geformuleerd zijn. Zowel het transcript als de interpretatie zijn bijgevoegd in de bijlagen 2-5.

In de conclusie zullen de bevindingen samengevoegd worden. Hieruit zal het discours naar voren komen, waaruit de notie van Nederlandschap in de casus blijkt. Om alvast een korte blik in de toekomst te geven: blijken zal dat vooral de morele superioriteit en pioniersgeest bepalend zijn voor de manier waarop Nederlandschap wordt benaderd. Maar dit heeft ook een schaduwzijde, daar de Nederlandse morele superioriteit kan doorslaan naar morele arrogantie, waarmee we toch neigen naar de nationalistische neigingen waar volgens E. Denig Nederlanders geen kaas van hebben gegeten.

Casus

NEDERLAND IN NEW YORK⁶ kwam tot stand uit een samenwerking tussen de NOS en de AVRO en werd dagelijks uitgezonden van 8 tot 13 september 2009 op Nederland 2. De presentatie was in handen van Pieter Jan Hagens en Eva Jinek.⁷ Het programma is een magazine van items over de festiviteiten gedurende de NY400 'Holland aan de Hudson'-feestweek, en van reportages waarin op zoek gegaan wordt naar Nederlandse roots in New York. De doelstelling van het programma, aldus presentator Pieter Jan Hagens, is "dat we in het beton van New York van nu, draden vinden die naar vroeger leiden".⁸ Hoewel de reeks zes afleveringen beslaat, in voor dit onderzoek de casus afgebakend tot specifiek de eerste aflevering. De eerste aflevering trok 316.000 kijkers, het hoogste aantal van de reeks.⁹ Deze keuze baseert zich op de veronderstelling dat een eerste aflevering een meer introducerend karakter zal hebben van de betekenis die Nederland in New York gehad heeft vierhonderd jaar geleden. Juist deze aflevering is daarmee zeer geschikt is om historische gebeurtenissen aan te dragen als tekenend voor Nederlandse identiteitskenmerken. Bijkomstigheid is dat deze aflevering de hoogste kijkcijfers had en dus het grootste publiek heeft bereikt, hetgeen de maatschappelijke relevantie van het discours vergroot. Het programma heeft een breed bereik onder 'gewone' burgers, waarmee het nationale identiteits-thema zich ontkoppelt van uitsluitend het intellectuele debat en zich richt op het maatschappelijk belang van het identiteitsconcept.

---

⁶ AVRO/NOS (2009). *Nederland in New York*. Uitgezonden op Nederland 2 op 08/09/2009. Te bekijken op <http://player.omroep.nl/?afID=10071096>

⁷ AVRO. *The New York Connection: Nederland in New York*. Te raadplegen op http://www.avro.nl/tv/programmas_a-z/the_new_york_connection/nederland_in_new_york/. Laatst geraadpleegd op: 5-04-2011.

⁸ Ibidem.

⁹ Mediacourant: nieuws uit medialand. *Kijkcijfers*. Te raadplegen op <http://www.mediacourant.nl/?p=32825>. Laatst geraadpleegd op: 5-04-2011

1 Discoursanalyse, mediaonderzoek en nationale identiteit

Dit onderzoek stoelt op een discoursanalyse om te onderzoeken op wat voor manier de Nederlandse nationale identiteit wordt gearticuleerd in *Nederland in New York*. De begrippen *discours* en *nationale identiteit* staan nauw met elkaar in relatie; Beiden zijn constructivistisch van aard, en komen tot stand vanuit een oer-Nederlandschap dat aan de basis ligt van de manier waarop er over 'de' Nederlanders gesproken wordt in het programma. In dit eerste hoofdstuk wordt bekeken hoe de begrippen *discours* en *nationale identiteit* met elkaar samenhangen, en op welke manier media kunnen bijdragen aan de totstandkoming van beiden. Ter afsluiting van dit hoofdstuk wordt de betrekkelijkheid van de term nationale identiteit aan de orde gesteld, door te stellen dat nationale identiteit een leeg concept is, dat door overdraging van ervaringsinformatie via verhalen ingevuld wordt. De samenhang die bestaat tussen discours, nationale identiteit en (massa)media zijn essentieel om in het volgende hoofdstuk te kunnen begrijpen op welke manier er invulling wordt gegeven aan een Nederlands nationaal bewustzijn en, uiteindelijk, de tekstuele uitingen die in het casusmateriaal gedaan worden te kunnen interpreteren.

1.1 Discoursanalyse

Om te beginnen is het van belang een korte indruk te geven van de essentie van kritische discoursanalyse, ofwel *Critical Discours Analysis* (CDA).¹⁰ CDA is een complexe methodiek. Verschillende theoretici hebben in de loop der jaren uiteenlopende formuleringen gedaan, maar uiteindelijk krijgt het pas betekenis in het theoretisch systeem waarin het wordt ingebed.¹¹ Dit wil zeggen dat per onderzoek aan de hand van het theoretisch kader een specifieke discoursanalytische methode wordt ontwikkeld, zonder dat deze met een vaste omlijning gebruik kan worden voor andere onderzoeken. Echter hebben alle formuleringen een gemeenschappelijke deler: discoursanalytici zien *tekst als een sociale praktijk* en de context van die *talige uitingen* zijn cruciaal voor de betekenis.¹² Teun van Dijk omschrijft CDS als volgt¹³:

CDS SCHOLARS ARE TYPICALLY INTERESTED IN THE WAY DISCOURSE (RE)PRODUCES SOCIAL DOMINATION, THAT IS, THE POWER ABUSE OF ONE GROUP OVER OTHERS, AND HOW DOMINATED GROUPS MAY DISCURSIVELY RESIST SUCH ABUSE.¹⁴

Om de keuze voor CDA in dit onderzoek te begrijpen, is het van belang enkele begrippen uit de bovenstaande 'werkdefinitie' van discours nader toe te lichten.

---

¹⁰ De term Critical Discours Analysis wordt gehanteerd door Wodak en Meyer, dat hier als uitgangspunt dient om discoursanalyse te benaderen.

¹¹ David Howarth (2000) *Discourse*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press,3.

¹² Wodak, R. and M. Meyer (eds.) (2009) *Methods of Critical Discourse Analysis*. Los Angeles [etc.]: SAGE Publications, 5.

¹³ Van Dijk gebruik te term *Critical Discourse Studies* om in principe hetzelfde aan te geven als CDA, omdat hij meent dat dit een meer algemene term is die niet alleen recht doet aan de analytische aard, maar tevens aan de kritische theorie en toepassing die van minstens zo groot belang is.

¹⁴ Van Dijk, T. *Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach*. In *Methods of Critical Discourse Analysis* [Wodak and Meyer, eds., 2009], 63.

1.1.1 *Discours als talige dimensie*

Volgens Wodak en Meyer delen alle discoursanalytische benaderingen een *talige dimensie*. Alle CDS-benaderingen zijn onder andere geïnteresseerd in ‘natuurlijk ontstaan’ taalgebruik door ‘echte’ taalgebruikers, in de bredere context waarin woorden en zinnen functioneren, in actie en interactie die voortkomt uit talige uitingen, waarmee grammaticale structuren overstegen worden en in dynamische (socio-)cognitieve of interactionele strategieën.¹⁵ Teksten, oraal en geschreven, vormen de belangrijkste analysebronnen.¹⁶ Mediateksten zijn bij uitstek geschikte bronnen voor analyse, omdat ze tot stand komen vanuit een bepaalde context die betekenis geeft aan de talige uiting, en daarmee een impliciete boodschap formuleren naar de recipiënt. Hiermee wordt direct gerefereerd naar de sociale praktijk van discourses, omdat het een interactie impliceert tussen de zender en de ontvanger, waarbij de zender de macht heeft een bepaald discours te vormen en daarmee het denken en gedragen van de ontvanger kan beïnvloeden.

1.1.2 *Discours en machtsstructuren*

Met deze sociale dimensie van teksten kan een lijn getrokken worden naar de macht die een discursieve tekst kan uitoefenen. Howarth stelt dat discoursanalyse patronen analyseert die voorkomen uit talige uitingen van mensen, vanuit hun positie in verschillende domeinen van het sociale leven, bijvoorbeeld vanuit een medisch, politiek of familiediscours.¹⁷ Teksten komen dus tot stand vanuit een *discours*, en krijgen betekenis binnen dat *discours*, waardoor ze enkel als zodanig geïnterpreteerd kunnen worden door leden die functioneren binnen datzelfde *discours*. Teksten zijn daarmee uitermate geschikt voor organisaties om de manier waarop groepen denken en praten over eenzelfde object te beïnvloeden.¹⁸ Binnen een discours wordt vaak een *dominante ideologie* uitgedragen binnen een bepaalde groep. Daardoor wordt die dominante ideologie opgevat als neutraal en houden discourses vast aan aannames die door de doelgroep niet bevestigd worden.¹⁹ Mediateksten zijn een goed voorbeeld hiervan. Hoewel de media gezien worden als communicatiekanalen, wat een zender en ontvanger impliceert, is de berichtgeving vaak eenzijdig. De boodschap die gevat zit in een mediatekst, wordt door het gros van het publiek doorgaans voor ‘waar’ aangenomen, afgezien van een intellectuele bovenlaag die over de capaciteiten beschikt deze wel te bevragen. Juist doordat de vermeende neutraliteit van talige uitingen van machtshebbers, is het de taak van discoursanalytici om deze wel te bevragen en daarmee machtsstructuren en ideologieën bloot te leggen.

1.2 **Discours en nationale identiteitsconstructie**

Doordat die dominante ideologie als neutraal aangeboden wordt, ontwikkelt zich een eensgezindheid binnen de groep over de status quo; een *hegemonie*. Volgens Howarth worden mensen als het ware in een wereld van discourses en betekenissen ‘gegooid’, die het mogelijk maken om zich te identificeren en betrokken te voelen bij de objecten die ze in die wereld

---

¹⁵ Wodak and Meyer, 2.

¹⁶ Ibidem, 7.

¹⁷ Howarth, 1.

¹⁸ Wodak and Meyer, 8-9.

¹⁹ Ibidem, 7.

tegenkomen.²⁰ Dit idee volgt de Foucauldiaanse benadering van discours, die stelt dat discourses refereren naar historisch specifieke betekenisystemen die de identiteit van subjecten en objecten vormen.

[...] DISCOURSES ARE CONCRETE SYSTEMS OF SOCIAL RELATIONS AND PRACTICES THAT ARE INTRINSICALLY POLITICAL, AS THEIR FORMATION IS AN ACT OF RADICAL INSTITUTION WHICH INVOLVES THE CONSTRUCTION OF ANTAGONISMS AND THE DRAWING OF POLITICAL FRONTIERS BETWEEN 'INSIDERS' AND 'OUTSIDERS'. THE CONSTRUCTION OF DISCOURSES THUS INVOLVES THE EXERCISE OF POWER AND A CONSEQUENT STRUCTURING OF THE RELATIONS BETWEEN DIFFERENT SOCIAL AGENTS.²¹

Volgens dit citaat is de formatie van een discours een handeling van institutionalisering, waarin de constructie van *antagonismen* en de afbakening van respectievelijk *insiders* en *outsiders* een tekst macht geven, doordat er een consequente structuur wordt opgezet waarin verschillende sociale actoren tegen elkaar worden afgezet. Hiermee wordt dichter gekomen tot de lijn tussen discours en nationale identiteit, die in dit onderzoek cruciaal is om het theoretisch kader te koppelen aan de methodiek.

1.2.1 Discours en nationale identiteit als constructies

Uit de voorgaande uiteenzetting van de discoursanalytische benadering blijkt vooral de *constructieve aard* van een discours. Een discursieve hiërarchie komt tot stand door de (impliciete) constructie van een *antagonist* (de Ander), waardoor verschillen worden opgeworpen tussen de discursieve *insider* en *outsider*. De discursieve macht ligt besloten in het creëren van een hegemonie onder de *insiders* en daarmee tevens onder de *outsiders*. Dit sluit aan op Thomas von der Dunk's benadering van *nationale identiteit*, waarin hij stelt dat identiteit primair een *denkconstructie* is.²² Hij stelt dit in navolging van Benedict Anderson, die een natie ziet als imaginaire politieke *community*. "It is imagined because the members of even the smallest nation will never know most of their fellow-members, meet them, or even hear of them, yet in the minds of each lives the image of their community."²³ Het feit dat mensen zich onafhankelijk verbonden kunnen voelen met eenzelfde natie, impliceert dat nationale identiteit dus primair van buitenaf opgelegd wordt, en dat identiteit dus bovenal een constructie is van externe invloeden.²⁴ Die externe beïnvloeding komt met name van hogerhand, omdat logischerwijs leden van een natie, die nooit expliciet met elkaar in interactie zijn getreden, onmogelijk een collectief gevoel kunnen ontwikkelen op basis van gemeenschappelijke ervaringen. Deze ervaringen worden van bovenaf aangereikt middels een discours, waardoor mensen zich individueel aangesproken voelen en van daaruit een gemeenschapsgevoel ontwikkelen. Massamedia kunnen vanwege hun grote bereik als 'tool' dienen voor overkoepelende instituties om handreikingen te geven aan de hand waarvan de ontvangers een dergelijk collectief gevoel kunnen ontwikkelen.

---

²⁰ Howarth, 9.

²¹ Ibidem.

²² Von der Dunk, 159.

²³ Benedict Anderson (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*. London & New York: Verso, 6.

²⁴ Von der Dunk, 166-167.

1.3 De nationale identiteit als mythisch verhaal

Nu gebleken is hoe discours en nationale identiteit met elkaar verenigd kunnen worden, en daarmee de methodische keuze voor dit onderzoek onderbouwd is, is het belangrijk een kritische noot te plaatsen bij het fenomeen van nationale identiteit, met betrekking op de constructivistische aard.

Zoals eerder gesteld bevatten teksten discourses die voorkomen uit een bepaalde ideologie, waarmee een nationaal besef gevormd kan worden. De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (R.M.O.) heeft vastgesteld dat een nationaal besef in Nederland is verbonden met “het in Nederland geboren zijn, met het spreken van de Nederlandse taal en het delen van een gezamenlijke geschiedenis en van gemeenschappelijke symbolen”.²⁵ De eerste twee uit het rijtje zijn relatief vastomlijnd, hoewel ook deze in de moderne maatschappij steeds problematischer worden als maatstaf voor een Nederlandse identiteit, zo zal blijken uit het volgende hoofdstuk. De laatste twee, het delen van een gezamenlijke geschiedenis en van gemeenschappelijke symbolen, zijn meer complex. Von der Dunk stelt dat nationaal bewustzijn berust op *fictie*. Het verbinden van individuen die op het eerste gezicht weinig overeenkomsten vertonen, en dus het vormen van een nationaal besef, ziet hij als een samenspel van conventies; “stilzwijgende of expliciete afspraken om tot de oplossing van een coördinatieprobleem te komen”.²⁶ Deze afspraken berusten vaak op verwijzingen naar de gezamenlijke geschiedenis, van waaruit ook gemeenschappelijke symbolen voortkomen. Hierdoor verliest nationale identiteit ieder essentialisme en is er dus geen objectieve realiteit, maar een idee dat in een collectieve geest geconstrueerd door taal.²⁷ Dit maakt *nationale identiteit* tot een leeg begrip. Nationale identiteit wordt gevormd door het doorvertellen van historische gebeurtenissen, die een betekenis krijgen in relatie tot fenomenen in de moderne tijdsgeest. Daarmee wordt een nationale identiteit gereduceerd tot een verhaal, hetgeen Couwenberg formuleert als “het verhaal van een zich ontwikkelend nationaal besef met wisselende accenten, al naar gelang de historische constellatie [...]”.²⁸ Edward Said ging hieraan vooraf met de stelling dat mensen hun eigen geschiedenis maken; wat ze denken te weten, hebben ze zelf gecreëerd.²⁹ Op die manier gaan verhalen over het verleden deel uitmaken van een herinnering, die zelfs de oorspronkelijkheid kunnen verdringen en enkel dienen als een ‘kiem’ waarrond de verhalen van anderen zich kunnen uitkristalliseren.³⁰ Dit is precies wat er gebeurt in een nationale identiteitsdiscours: gebeurtenissen uit het verleden worden als vertrekpunt genomen om hedendaagse ideologieën te formuleren. Kortom: een nationale identiteit in historische zin berust op verhalen die in het teken gesteld worden van hedendaagse ideologieën, waarmee het begrip nationale identiteit een mythisch karakter krijgt. De manier waarop deze mythes een rol spelen in de constructie van een Nederlandse identiteit, zal verderop in dit onderzoek blijken.

---

²⁵ Beheydt, L. *Nationale en Culturele identiteit in de Lage Landen*. In *Nationale Identiteit: van Nederlands Probleem tot Nederlandse Uitdaging* (Couwenberg, ed., 2001), 65.

²⁶ Von der Dunk, 159.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Couwenberg, 9.

²⁹ Edward Said (1978). *Oriëntalism*. London & Henley: Routledge & Kegan Paul. 5.

³⁰ Maurice Halbwachs (1991). *Het Collectief Geheugen*. Leuven & Amersfoort: Acco, 8.

Samenvattend

In dit hoofdstuk hebben we gezien hoe *discoursanalyse* en *nationale identiteit* met elkaar samenhangen. Wat vooral opvalt, is de constructieve aard van beiden. Een discours is een talig construct van ideologisch getinte boodschappen, die grotendeels onbevraagd blijven en daarmee voor waar aangenomen. Instituties kunnen een discours bewust een bepaalde invulling geven, om een bepaalde manier van denken over een fenomeen op te wekken onder recipiënten van het betreffende discursieve medium. Hierdoor kan een discours een bepaalde dominantie uitoefenen, waardoor mediateksten gezien kunnen worden als machtsmiddelen voor instituties die naar dominantie streven. Het is de taak van de discoursanalyticus om deze machtsstructuren bloot te leggen, om het publiek te wapen met een kritische blik.

Deze ideologische macht die in een discours besloten ligt, komt tot stand vanuit de formulering van een discursieve antagonist, waarmee een hegemonie ontstaat onder de protagonist. Hier ontmoeten de begrippen discours en nationale identiteit elkaar. Nationale identiteit is eveneens een constructief begrip; een denkconstructie, primair opgelegd van buitenaf. Van hogerhand worden middels discourses (bijvoorbeeld mediateksten) handreikingen gedaan om tot een hegemonie te komen. Vaak berusten deze discourses op historische gebeurtenissen die in een moderne tijdsgeest worden gesteld, afhankelijk van een bepaalde ideologie die nagestreeft wordt. Dit maakt nationale identiteit tot een leeg begrip, dat naar ideologisch uitgangspunt ingericht kan worden en zich dikwijls baseert op historische gebeurtenissen. Het begrip nationale identiteit kan daarmee gereduceerd worden tot een mythisch verhaal, variabel met betrekking tot de tijdsgeest. Met deze status van nationale identiteit in het achterhoofd dient in het analysehoofdstuk het casusmateriaal geïnterpreteerd te worden.

2 Constructie van de nationale identiteitsmythe

In het vorige hoofdstuk is gesteld dat nationale identiteit een leeg concept is, dat vormgegeven wordt uit verhalen die samenbindende elementen voor een natie naar voren brengen. Tevens hebben we gezien dat de RMO deze samenbindende elementen samenvat onder Nederland als geboorteland, het spreken van de Nederlandse taal, het delen van een gemeenschappelijke geschiedenis en gemeenschappelijke symbolen. Dit doet de vraag rijzen wat deze samenbindende elementen betekenen in het invullen van de leegte van die nationale identiteit, ofwel, waarop wordt de nationale mythe van Nederland gebaseerd?

2.1 Nederland als moreel superieur

De samenbindende elementen die het RMO formuleert, zijn grofweg in tweeën te delen. Enerzijds de relatief vastomlijnde elementen als geboorteland (in samenhang daarmee een paspoort) en taal, anderzijds variabele (en dus meer vrij in te vullen) gedeelde historie en symboliek. Von der Dunk stelt dat die eerste twee in Nederland steeds problematischer worden in een cultureel gemengde samenleving. Zowel paspoort als taal liggen niet buiten bereik van immigranten en zijn dus niet uitsluitend definiërende elementen voor een nationaal besef.³¹ Om toch tot dat gemeenschapsgevoel te komen, moet dit dus gezocht worden in factoren die taal en paspoort overstijgen, zoals culturele uitingen, gedeelde geschiedenis, tradities en daaruit voortvloeiend, moraal. Ook culturele uitingen vormen in de constructie van de Nederlandse identiteit echter een probleem. Nederland is een land met een gebrek aan zelfbewustzijn; een minderwaardigheidscomplex als het gaat om het uitdragen van een eigen cultuur.³² Dit komt omdat wij over het algemeen op cultureel gebied een land zijn van importeurs, waardoor culturele activiteiten met name een eclectische karakter hebben, boven een origineel karakter.³³ Gerrit Komrij is er ooit zover in gegaan, door zich af te vragen of er één land in de wereld is dat zich op cultureel gebied zo weinig serieus neemt. Hij noemt dit zelfs een gebrek aan zelfrespect.³⁴ Tegenover die *culturele inferioriteit*, staat echter een *morele superioriteit*. Couwenberg stelt dat nationale identiteit in Nederland vooral geassocieerd dient te worden met morele kwaliteiten.³⁵ Nederland bezit over een sterk ontwikkeld moreel zelfbewustzijn, en draagt dit, als 'gidsland', graag uit als voorbeeld naar de buitenwereld. Voorbeelden die Denig daarbij geeft zijn de consensus, egalitarisme, openheid, solidariteit, tolerantie en vrijheidszin.³⁶ Ook dit zijn lege begrippen, die vanuit een historische context in de moderne tijdsgeest betekenis krijgen.

---

³¹ Von der Dunk, 157.

³² Couwenberg, 28.

³³ Ibidem, 25.

³⁴ Ibid., 28.

³⁵ Couwenberg, 19.

³⁶ E. Denig. *Ambities van een eigenzinnig land*. In *Nationale Identiteit: van Nederlands Probleem tot Nederlandse Uitdaging* (Couwenberg, ed., 2001), 110.

2.2 Historisch besef en nationale identiteit

Historisch besef speelt een belangrijke rol in de constructie van een nationale identiteit. Volgens Couwenberg is een “nationale identiteit niet denkbaar zonder historisch besef”.³⁷ Nationale identiteit is “een expressie van een zekere mate van culturele integratie en sociale cohesie, tot uiting komend in samenbindende elementen als: een gemeenschappelijke taal, geschiedenis en daarin geworteld erfgoed en in samenhang hiermee een gevoel van historische lotsverbondenheid; een zich ontwikkelend complex van gemeenschappelijke tradities, waarden en belangen; en nationale instellingen als belichaming hiervan”.³⁸ Historie wordt daarmee een bedding voor het “wij”-gevoel. Mensen nemen van nature hun collectieve identiteit mee in de vorming van een individuele identiteit, omdat dat primair is ‘hoe de ander jou ziet’. Daarom kunnen mensen plaatsvervangende schaamte of trots kunnen voelen over het falen danwel slagen van (historische) landgenoten.³⁹ Deze notie van individuele identiteit vloeit voort in de constructie van een nationale identiteit, waarin individuen zich onafhankelijk van elkaar verbonden kunnen voelen met elkaar door een gedeelde historisch behaalde resultaten.

2.3 De discursieve ‘Wij’ en ‘Zij’

Denig stelt dat voor zowel het heden als voor de toekomst het belangrijk is om ons bewust te zijn waar we vandaan komen. Hij tekent aan dat dit historisch besef echter in dienst moet worden gesteld om waardengemeenschappen te ontwikkelen die onze identiteit in de toekomst kunnen markeren.⁴⁰ Dit verwijst wederom naar het bestaan van een historische oeridentiteit, waarlangs middels verschillende discoursen gekomen wordt tot een gewenste ideologie die in het teken staat van de tijdgeest. De discoursanalyse in het volgende hoofdstuk moet aantonen hoe er vanuit historische kernpunten een moderne invulling wordt gegeven aan de Nederlandse identiteit.

Zoals eveneens in het vorige hoofdstuk al aan de orde kwam, is de manier waarop een nationale identiteit gevormd wordt door het construeren van een discursieve antagonist. Dit kan al teruggevonden worden in Saida's *Oriëntalisme*. De essentie van zijn werk is te vatten in het volgende citaat:

THE ORIËNT HAS HELPED TO DEFINE EUROPE (OF THE WEST) AS ITS CONTRASTING IMAGE, IDEA, PERSONALITY, EXPERIENCE.^{41, 42}

Met de “Oriënt” verwijst Said naar de exotische, niet-Westerse Ander. Het gaat hierbij om de tegenstelling tussen extremen; de geciviliseerde westerling versus de barbaarse, onderontwikkelde oosterling. Deze theorie lijkt op het eerste gezicht onvereenigbaar lijkt met de discoursanalyse in dit onderzoek. Deze draait per slot van rekening om het tegenover elkaar stellen van twee Westerse eenheden. Toch ligt de toepassing ervan slechts op een steenworp afstand. De essentie van het construeren van een identiteit ligt in de afzetting van het Zelf tegen een bepaalde Ander; anders

³⁷ Ibidem, 20.

³⁸ Couwenberg, 9.

³⁹ Von der Dunk, 171-172.

⁴⁰ Denig (in Couwenberg, ed., 2001), 108.

⁴¹ Edward Said (1978). *Oriëntalisme*. London & Henley: Routledge & Kegan Paul. 1-2.

⁴² De inhoudelijkheden van Saida's werk hebben reeds hun bekendheid vergaard, dus voor een meer gedetailleerde beschrijving van zijn theorie is een verwijzing naar zijn werk voor dit onderzoek afdoende.

gezegd: de formulering van een imaginaire “Wij” door het construeren van een imaginaire “Zij”.⁴³ De toevoeging ‘imaginair’ is hierin van essentieel belang, omdat de Ander een discursief idee is vanuit de historie en bovendien een gedachtradicie, voorstelling en vocabulaire die vooral blijkt geeft van aan realiteit en aanwezigheid van het Zelf.⁴⁴ In het volgende hoofdstuk zal deze benadering ingezet worden in de discoursanalyse van het Nederlandschap (de “Wij”) ten opzichte van een constructie van de New Yorkse Ander (de “Zij”).

2.4 Morele arrogantie en dislocatie

Couwenberg stelt namelijk dat aan die eerder besproken Nederlandse morele superioriteit ook een keerzijde kleeft. Ten eerste beschikt Nederland over een moreel idealistisch zelfbeeld, waarmee het “verdringen van roemloze tijden, daden en gedragingen” onderdeel is geworden van de Nederlandse politieke traditie.⁴⁵ Die elementen, die tevens vaak gestoeld zijn op historische resultaten, zijn we geneigd te verdringen door onze verhalen te overstelpen of relativeren met onze morele superioriteit. Dit brengt, ten tweede, met zich mee dat men zo in de ban is van het eigen gelijk, dat dit neigt tot een morele arrogantie.⁴⁶ De manier waarop dit fenomeen in een discours uitwerking kan krijgen, kan worden gevat in de term *dislocatie*. Een discursieve nationale identiteit berust op een notie van een oeridentiteit, die bijvoorbeeld stoelt op historische gebeurtenissen. Het discours is een bepaalde articulatie van die oeridentiteit, vanuit een ideologisch gewenste invalshoek, die geografisch, historisch en demografisch bepaald kan zijn. Wanneer er echter binnen dat discours een andere benadering van die oeridentiteit aangedragen wordt dan de ideologische gewenste, vindt er een herarticulatie plaats van de onbevraagde aannames waarop het meest dominante discours in de hiërarchie gestoeld is. Door een dergelijke herarticulatie komen die discursieve, onbevraagde structuren bloot te liggen. Dit is een fenomeen waarvan de concrete werking zal blijken uit de discoursanalyse in het volgende hoofdstuk.

---

⁴³ Dat vooral de term ‘imaginair’ hierin van essentieel belang is, mag gebleken zijn uit het vorige hoofdstuk.

⁴⁴ Said, 5.

⁴⁵ Couwenberg, 30.

⁴⁶ Ibidem, 24.

Samenvattend

Om dit zeer theoretische verhaal te herleiden tot een hanteerbaarder instrument voor de analyse in het volgende hoofdstuk, volgt hier een samenvatting.

Zeer bepalend voor de ideologie waarlangs de Nederlandse nationale identiteit gevormd wordt, is de morele superioriteit die Nederland zichzelf toebedeeld, tegenover de culturele inferioriteit waarover zij beschikt. Taal en paspoort spelen al decennia lang geen exclusieve rol meer in de uiting van een nationale identiteit, en ook de Nederlandse culturele identiteit is sterk onderontwikkeld. Nederland profileert zich derhalve in haar functie als 'gidsland', waarbij consensus, egalitarisme, openheid, solidariteit, tolerantie en vrijheidszin veelgenoemde identiteitselementen zijn. Doordat Nederland zich profileert op basis van haar vermeende morele superioriteit, impliceert zij dat zij iets bezit wat andere naties niet hebben. Er wordt hier, zoals tevens al behandeld in het vorige hoofdstuk, een "wij" tegenover een "zij" gesteld, ofwel: het verschijnsel van Oriëntalisme is hier in zekere mate aanwezig. Kort gezegd wordt het lege concept van nationale identiteit ingevuld door morele kwaliteiten van Nederland te stellen tegenover de 'lack' hieraan in andere naties. Een gevaar is echter dat dit kan uitmonden in morele arrogantie, waardoor het nationaal identiteitsdiscours een blinde vlek ontwikkeld voor historische gebreken, of deze zelfs bewust negeert. Hierdoor wordt Nederland tevens ongevoelig voor dislocaties; voor alternatieve lezingen van het identiteitsdiscours. Hoe het casusmateriaal als bewijs kan dienen voor deze fenomenen, het vormen van een moreel superieur identiteitsdiscours met tevens de schaduwzijde, blijkt uit het volgende hoofdstuk.

3 Operationalisering

Zoals in het hoofdstuk *Discouranalyse, mediaonderzoek en nationale identiteit* al kort aan de orde kwam, omvat CDA geen vastomlijnde methode van uitvoering. De manier waarop discoursanalyse ingezet wordt om teksten te analyseren, hangt sterk samen met de theoretische inbedding. Gesteld werd daarbij dat Teun van Dijk liever spreekt van CDS (Critical Discours Studies) om recht te doen aan de functie van het theoretisch kader. Dit impliceert dat ieder onderzoek haar eigen discoursanalytische methode formuleert, hetgeen ook het geval is in dit onderzoek.

In de vorige twee hoofdstukken is een uitgebreid beeld geschetst van de wijze waarop een nationale identiteit geconstrueert kan worden. De belangrijkste theorieën die daarin een rol spelen, zullen de ordeningsprincipes vormen voor de analyse van het casusmateriaal. De uitgangspunten uit het vorige hoofdstuk die centraal zullen staan:

1. Een nationaal identiteitsdiscours wordt vormgegeven door een impliciete of expliciete discursieve antagonist te formuleren tegenover een discursieve protagonist. In termen van nationale identiteit; er wordt een imaginaire Ander (Een 'Zij') geformuleerd tegenover de 'Wij'.
2. Deze discursieve tegenstelling komt tot uiting door kwaliteiten van een land te stellen tegenover een gebrek daaraan in andere naties.
3. Evenals 'nationale identiteit' zijn dit lege begrippen, die betekenis krijgen in tegenoverstelling tot de Ander. Ze zijn echter allen gebaseerd op een 'oer'-begrip dat stamt uit historische gebeurtenissen. Deze historische gebeurtenissen worden als uitgangspunt genomen, toegepast op de moderne ideologische status quo, daarlangs wordt de 'lack' waarover de Ander beschikt wordt vastgesteld, om vervolgens de invulling te geven aan de betekenis voor het Zelf.
4. Daar waar via een externe partij een alternatieve discursieve benadering van een identiteitselement wordt ingebracht, vindt een dislocatie plaats binnen het discours. Ten behoeve van de nationale identiteitsconstructie dient deze echter weer rechtgetrokken te worden tot de dominante ideologie.

Deze vier uitgangspunten vormen de peilers waarop de conclusie van de analyse uiteindelijk zal berusten. Hoe het discours met betrekking tot deze peilers tot uiting komt, moet volgen uit de operationalisering, dat uitgevoerd wordt uitsluitend op tekstniveau. Voor een nadere verklaring van de werkwijze verwijs ik naar bijlage 1, waarin de stappen die genomen zijn in de casusafbakening, registratie, analyse en interpretatie meer gedetailleerd staan uitgewerkt.

4 Onderzoek in uitvoering

In paragraaf 2.3 werd gesteld dat voor de constructie van een nationale identiteit een antagonist wordt geformuleerd, ten opzichte van een protagonist; ofwel een 'Wij' tegenover een 'Zij'. In dit laatste hoofdstuk, waarin de analyse wordt verwerkt, zal onderzocht worden hoe dit concreet in het casusmateriaal tot uiting komt. Allereerst wordt er betoogd dat er inderdaad gestreefd wordt naar een 'Wij', en hoe daartoe gekomen wordt. Vervolgens wordt bekeken waar verwezen wordt naar historische gebeurtenissen met betrekking tot de 'Wij', en watvoor morele kwaliteiten daarin schuilgaan. Daarna wordt aandacht besteed aan hoe een antagonist geconstrueerd wordt ten aanzien van die morele kwaliteiten van de 'Wij'. Afsluitend kan dan begrepen worden op welke manier er een nationaal identiteitsdiscours tot stand komt voor Nederland, door zich te stellen tegenover de New Yorkse Ander.

4.1 Constructie van de protagonist: creëren van de 'Wij'

In de casus wordt de protagonist expliciet benoemd als de 'Wij'. Fragment 1 en 2 [1A & 2A) wordt zelfs geopend met het benoemen van de protagonist. Respectievelijk de voice-over en presentator Pieter Jan Hagens creëren een eenheid tussen zichzelf en de kijkers, die gedefinieerd wordt met 'Wij', vervolgens direct benoemd als 'Nederlanders' (in 1A zelfs als 'dé Nederlanders'). Daarmee wordt geïmpliceerd dat er een gemeenschappelijke basis is, waarop iedereen die zich verbonden voelt met dat Nederlanderschap onder één noemer geschaard kan worden. Benedict Anderson ziet dit als de essentie van een nationale gemeenschap; ongeacht de ongelijkheid en uitbuiting die er onderling in iedere natie bestaat, wordt het volk van een natie benadert als "a deep, horizontal comradeship", ofwel met een notie van broederschap.⁴⁷ Dit begrip fungeert, zoals bij uitgangspunt 3 in de *operationalisering* gesteld, als leeg concept, waarmee het een kapstok wordt om de samenbindende elementen aan op te hangen.

In de rest van de fragmenten wordt er nergens meer het Nederlanderschap zó expliciet gekoppeld aan de 'wij', zoals in deze sequenties. De begrippen 'wij' (of 'we') en 'de Nederlanders' worden willekeurig gebruikt. In sequentie 2E tot en met 2i wordt 'we' veelvuldig ingezet om te refereren naar de eerste Nederlanders die vierhonderd jaar geleden Manhattan koloniseerden. Omdat in de opening van de fragmenten alle Nederlanders, van nu en van toen, genivelleerd worden aan elkaar, door het benoemen van een 'Wij', wordt de kijker geïdentificeerd met behaalde successen van hun vroege landgenoten. Zoals in paragraaf (*Historisch besef en nationale identiteit*) gesteld wordt, kan dit leiden tot plaatsvervangende trots, waarmee een sterkere verbondenheid met de nationale identiteit plaatsvindt. De openingscitaten van fragment 1A en 2A vormen een 'kijkwijzer' voor het programma; Pieter Jan Hagens gebruikt zijn overkoepelende macht als presentator om de interpretatie van de kijker te sturen, door als uitgangspunt het Nederlanderschap te stellen. Bovendien is dit Nederlanderschap tevens de kern van waaruit het programma een discursieve betekenis krijgt.

---

⁴⁷ Benedict Anderson (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*. London & New York: Verso, 7.

4.1.1 Historische bepaling van Nederlandschap

In deze paragraaf wordt gekeken hoe er vanuit de historie een soort van oer-Nederlandschap wordt gecreëerd, die vervolgens met de formulering van de 'Wij' teruggekoppeld wordt naar de Nederlander van nu, waarmee een historische lotsverbondenheid wordt gecreëerd. De kernwaarden die Denig en Couwenberg hebben gearticuleert voor de Nederlandse moraal, vormen hierin een inspiratiebron, en zullen opgevat worden als toonaangevende pijlers die een concrete invulling krijgen in het discours in de casus. Hoewel de indruk gewekt kan worden dat er hier vanuit een 'checklist'-principe te werk wordt gegaan, is dit niet het geval. Er wordt uitgegaan van de morele kwaliteiten, wederom, als lege begrippen, die in de casus naar gelang de historische constellatie invulling krijgen. Ze zullen derhalve enkel een interpretatiekader van de casus vormen.

De kernwaarden die hieruit naar voren komen, zullen deels overeenkomen met de waarden die eerder genoemd werden door het Denig en door Couwenberg, maar aangevuld worden met enkelen die naar voren komen uit de casus.

In fragment 1 (bijlage 2) wordt een kijkje genomen in de keuken van een historisch onderzoek naar de betekenis van de Nederlanders in New York. In 1C wijst Janny Venema op een document waaruit blijkt hoe de kolonisten bezit namen van het land, wat daarna Nieuw-Amsterdam werd. Ze stelt dat dit allemaal "helemaal" op de "Nederlandse manier" ging. Hiermee wordt een veronderstelling gemaakt dat er vanuit historisch oogpunt een "Nederlandse manier" is om een koop te sluiten, namelijk "keurig op papier". Deze sequentie onderschrijft de *handelsgeest* van de Nederlanders, die kenmerkend wordt geacht voor de Nederlandse moraal en toen al aanwezig was.

Fragment 2 (bijlage 3) staat vol van de historische verwijzingen. De sequenties vanaf 2F staan allen in het teken van de onderbouwing wat de kolonisten geïntroduceerd hebben toen zij naar Manhattan kwamen. In 2F wordt de reden aangegeven waarom de Nederlandse kolonisten naar Manhattan kwamen; om handel te drijven. Die handelsgeest die van oudsher aanwezig is, wordt in dit fragment dan ook opnieuw invulling gegeven. Naast die betekenisgevers aan de handelsgeest, wordt ook de *ondernemersgeest* van Nederland benadrukt; Pascal Teunissen expliciteert dat de molens door de Nederlanders geïntroduceert zijn en dat ze daarmee aan de bron hebben gestaan van een agrarische cultuur in de Verenigde Staten.

In fragment 4, 4C, (bijlage 5) komt toch, ondanks de in paragraaf 2.1 genoemde problematiek van de Nederlanders *taal* als identiteitsreferent, de Nederlandse taal als identiteitskenmerk nog even aan bod. Wanneer Eva Jinek op bezoek gaat bij de Holland Society, wordt ze opgevangen in het Amerikaans, waarna ze constateert dat er geen Nederlands gesproken wordt. Hiermee wordt geïmpliceerd dat taal een identiteitskenmerk is, en wanneer een individu deze taal niet eigen is, dit afdoet aan de status van Nederlandschap. In 4E wordt bovendien gewezen op *tolerantie* als Nederlandse waarde, wanneer Jinek stelt dat de Holland Society prat gaat op tolerantie en andere Nederlandse normen en waarden. Tolerantie wordt hier expliciet neergezet als Nederlandse kernwaarde, die de Holland Society - als belichaming van de Nederlandse wortels in New York - vanuit die Hollandse moraal heeft 'geadopteerd'.

In de fragmenten komen tolerantie, ondernemersgeest en het spreken van de Nederlandse taal naar voren als kwaliteiten van de Nederlandse identiteit. Deze sluiten deels aan bij de morele waarden die

Denig en Couwenberg formuleerden. Een fenomeen wat met betrekking tot deze morele kwaliteiten echter opvalt, is dat Nederland ze aandraagt als importgoed; de kwaliteiten zijn van oorsprong Nederlands en door de Nederlanders overgedragen naar New York. Dit onderschrijft een *pioniersgeest*, wat in de volgende paragraaf verder uitgebouwd wordt.

4.1.2 *Nederlanderschap en pioniersgeest*

In paragraaf 2.1 is reeds de term 'gidsland' gevallen. Couwenberg stelt dat Nederland zich opwerpt als gidsland, om haar betrekkelijk geringe politieke macht te compenseren.⁴⁸ Deze term sluit twee Nederlandse karakteristieken in, zoals zal blijken uit de casus. Allereerst bezit Nederland over een moreel superioriteitsbesef, waardoor ze zichzelf als leidende factor zien voor normen en waarden in het buitenland. In de volgende paragraaf zal dit superioriteitsbesef nader toegelicht worden. Samenhangend hiermee is echter de pioniersgeest die blijkt uit de casus; Nederland ziet haar morele kwaliteiten als exportproduct voor New York. Ofwel: Nederland neemt haar morele kwaliteiten als uitgangspunt waar New York verder op gebaseerd is. Hoe dit betoogt kan worden vanuit de casus, blijkt uit het vervolg.

In fragment 1 werd reeds de historische notie van consensus toegelicht. Hier wordt door Venema echter het woord "helemaal" aan toegevoegd, hetgeen impliceert dat dat er geen interventie was van de Indianen, de handelspartij. De Nederlanders worden daarmee gepositioneerd als pioniers die deze manier van overeenstemming tot koop introduceerden in het vroege New York.

Dit is slechts een kleine aanwijzing. In fragment 2 komt dit pioniersdiscours explicieter tot uiting. In 2G wordt middels *the Netherlands Monument* verwezen naar de molens die de Nederlandse kolonisten introduceerden in Nieuw-Amsterdam. Pascal Teunissen maakt dit expliciet door te stellen dat "wij eigenlijk de eerste [waren] die hier een molen hebben aangelegd". Vervolgens voegt hij eraan toe dat "we daarmee de landbouwindustrie hebben mogelijk gemaakt". De ondernemersgeest wordt daarmee primair toegeschreven aan de Nederlandse moraal en bovendien als belangrijk geacht voor de New Yorkse ontwikkeling. Ofwel: De Nederlanders waren pioniers in de landbouwindustrie in New York. Verderop in het fragment, in 2i, komt het ontstaan van Broadway aan de orde. Pieter Jan Hagens noemt dit "dé beroemdste straat van New York" en stelt de vraag of deze "ook rechtstreeks terug te voeren is" op de Nederlanders. Hieruit blijkt ten eerste dat hij veronderstelt dat de elementen die eerder genoemd zijn in het fragment allen primair toe te schrijven zijn aan Nederlands ondernemerschap ("ook"). Ten tweede ontkent hij New Yorkse interventie in het ontstaan ervan ("rechtstreeks"), wat de Nederlanders weer als pioniers positioneert. Dit onderstreept hij verderop in de sequentie door te stellen dat "het geworden is tot wat het nu is" in de tijd van de Nederlanders. Het feit dat de Indianen de oorspronkelijke route van Broadway al hadden aangelegd voordat de Nederlanders überhaupt kwamen, wordt wel genoemd, maar vervolgens wordt de volledige "wat het nu is" toegekend aan de Nederlanders, waarmee er een negatie plaatsvindt van de inspanningen van de oorspronkelijke bewoners en daarmee een pioniersfunctie voor Nederland wordt geconstrueerd.

De in 4E genoemde tolerantie, wordt eveneens toegeschreven als primair Nederlands, wat overgedragen is aan de New Yorkers. Eva Jinek stelt dat de Holland Society belang hecht aan

---

⁴⁸ Couwenberg, 30.

tolerantie. Dit schrijft ze echter niet direct toe aan de Holland Society, maar aan de Nederlanders, door te stellen dat dit toebehoort tot de Nederlandse normen en waarden. In de context van het fragment (De Holland Society die de Nederlandse wortels in New York in eren houdt) betekent dit dat de Holland Society opgebouwd is uit kernwaarden die door de Nederlanders naar New York gebracht zijn, en dat de Nederlanders daarmee morele pioniers waren.

De morele elementen waarop Nederland zich in de casus positioneert als pionier, zijn dus de consensusgerichtheid, de ondernemersgeest/handelsgeest en tolerantie. Belangrijker, echter, is misschien wel de bepalende rol voor New York die Nederland zichzelf toedicht met betrekking tot deze morele kwaliteiten. Dit hangt nauw samen met de positionering van New York als antagonist. Kortgezegd stelt Nederland het belang van haar morele kwaliteiten van vierhonderd jaar geleden boven de historische ontwikkeling die New York heeft doorgemaakt na de dekolonisatie. Hiermee komen we bij de morele superioriteit waar Nederland zich volgens Couwenberg graag op profileert ten aanzien van het buitenland.

4.2 Constructie van de Antagonist; creëren van de ‘Zij’

Zo relatief simpel als het is om uit de casus te komen tot de constructie van een ‘wij’ (deze wordt immers meermaals expliciet benoemd), zo complex is het om een ‘zij’ destilleren. Nergens in de casus worden de New Yorkers als expliciete ‘zij’ aangesproken, maar steeds als functionele Ander gepositioneerd om Nederland een superioriteit toe te dichten. In deze paragraaf wordt het Said’s Oriëntalisme ingezet op de discursieve superieure positie van de Nederlanders.

4.2.1 De Nederlanders als pioniers der civilisatie

Saïd stelt dat de formulering van een nationale identiteit tot stand komt door een discursieve constructie van de Ander. In zijn oorspronkelijke theorie gaat het hier om het stellen van de barbaarse, exotische Oosterling tegenover de geciviliseerde Westerling. In de casus wordt dit echter gecompliceerd, doordat we te maken hebben met een Westerling tegenover een Westerling. Er wordt dan ook verwezen naar historische gebeurtenissen die toch geciviliseerdheid tegen de ongeciviliseerdheid stelt, waarin Nederland als geciviliseerde superieur uit de bus komt, tegenover de ongeciviliseerde oorspronkelijke Indianen.

Hierin is weer een verwijzing op zijn plaats naar sequentie 1C. Waar in de vorige paragrafen gesteld is in 1C de Nederlanders als pionier gepositioneerd worden in het sluiten van consensusgerichte overeenkomsten, kan ditzelfde fragment ook dienen als positionering van de Indianen. De Nederlanders “doen het allemaal keurig op papier” en “ze” (de Indianen) ondertekenen het ook. Vervolgens wordt gewezen op de manier waarop zij het ondertekenden: “een beer, op z’n kop”. De tegenstelling die hieruit ontstaat, is de geciviliseerde “keurige”manier van zaken doen middels een opgesteld contract, tegenover de ongeciviliseerde inheemse bevolking die het ondertekent met een “soort tekening voor hun clan”. In sequentie 2E wordt bovendien gesteld dat de Nederlanders de Indianen “uiteindelijk verdreven hebben”. Dit impliceert, tezamen met de tegenstelling in 1C, een superieure houding van de Nederlanders bij de overname van het grondgebied van het huidige New York.

In 2H wordt deze superioriteit opnieuw nagestreeft, doormiddel van een hyperbolische opeenstapeling. Er wordt gesproken over “miljoenen bevers”, “allemaal hoge, hele hoge bomen”, “heuvels, watervallen, beren, herten, óveral konijnen”, kortom: het was een “wilderige natuur”. De betekenis die hieruit geput kan worden, is dat de Nederlandse kolonisten dat allemaal hebben moeten cultiveren, tijdens het opbouwen van een lucratieve handelskolonie. Dit onderstreept enerzijds de daadkracht van de kolonisten, en anderzijds wordt er een superioriteitsbesef gekweekt door de waardering die op deze manier geogst wordt voor de Nederlanders. Bovendien worden de oorspronkelijke bewoners hier wederom neergezet als ongeciviliseerd, omdat zij leefden in deze wildernis.

4.2.2 Morele superioriteit

Naast de bovenstaande notie van constructie van een superioriteit op historische basis, wordt er ook een morele superioriteit ontleent. Dit verdient echter wel een kanttekening ten aanzien van het Oriëntalisme, zoals het hierboven in gebruikt. In het geval van Nederland en New York van nu zijn dit echter geen ongeciviliseerden tegenover geciviliseerden, maar Westerlingen tegenover elkaar. De grondslagen van Said zijn zeker terug te vinden in het discours omtrent de Nederlandse identiteit in de casus, maar deze dient derhalve wel anders benaderd te worden. De hele essentie van de NY400-vingering is juist bedoeld om de overeenkomsten te onderstrepen tussen Nederland en New York, zodat juist deze overeenkomsten een voedingsbodem kunnen vormen voor toekomstige samenwerkingen. Het lijkt tegenstrijdig om dan te pomen dat er morele verschillen worden opgeworpen. Toch is dit wel het geval in de casus. Gesteld kan daarom worden dat er gewerkt dient te worden vanuit hetzelfde identiteitsdiscours als voor de Nederlandse identiteit, maar dat de New York binnen dit discours een alternatieve positie toegewezen krijgt, door verschillen te onderstrepen in de uiting van de morele kwaliteiten. Met andere woorden: binnen dezelfde discursieve nationaliteitskenmerken positioneert Nederland zich als moreel superieur tegenover de New Yorkse Ander.

Fragment 4 is het fragment waar deze discursieve switch het meest prominent tot uiting komt. In 4E wordt, zoals in de vorige paragraaf al aan de orde is gekomen, tolerantie in de eerste instantie gelinkt aan de Holland Society. Eva Jinek stelt dat de Holland Society “prat gaat op tolerantie en andere Nederlandse normen en waarden”. Hierbij wordt eerst een overeenkomst geschetst, waardoor Nederland en de New Yorkse ‘tegenhanger’ binnen hetzelfde discours geplaatst worden. Vervolgens blijkt dat enkel mannelijke afstammelingen lid mogen worden, wat indruist tegen de Nederlandse kernwaarde *egalitarisme*. Jinek oppert daarop of het geen tijd wordt voor verandering, om het verschil tussen Nederland en de Holland Society weer recht te trekken, maar dit wordt afgewezen door Bromme Cole, door te stellen dat vrouwen wel ‘vriend’ mogen worden, maar dat de Holland Society eigenlijk meer waarde hecht aan het in stand houden van de achternaam. In 4F stelt Jinek dat dit allemaal “niet bepaald Nederlands” klinkt, waarmee ze impliceert dat de Holland Society, ondanks het voorkomen als conservator van Nederlandse ‘roots’, geen recht doet aan het grote morele goed van Nederland. De draai die ze dan geeft aan dit alternatieve discours, is dat ze het bestempelt als Amerikaans identiteitskenmerk. Hiermee construeert ze de Ander, op basis van een afwijking van de Nederlandse moraal. Ofwel: als binnen het discours van morele kwaliteiten geen overeenstemming kan worden bereikt in de concretisering tussen Nederland en Amerika, wordt het Nederlandse ‘plakkaat’ ervanaf getrokken. Dit geeft blijk van de morele superioriteit die

Nederland onderstreept. Wanneer deze waardevolle morele kwaliteiten niet adequaat nageleefd worden, zijn de ‘on-Nederlands’.

Er is in dit fragment echter nog een element dat eenzelfde functie heeft. Hierbij verwijs ik naar het intermezzo aan het einde, waar de heren van de Holland Society het Wilhelmus voordragen. Anderson stelt dat nationale volksliederen een utopie zijn van broederschap. Mensen die elkaar niet kennen, ontwikkelen een gevoel van simultaneïteit door het hetzelfde zingen (ongeacht waar en wanneer) van een volkslied.⁴⁹ Het feit dat het Wilhelmus door de Holland Society zo gebreking gebracht wordt, impliceert, zeker in context van het voorafgaande, dat ze niet echt Nederlands zijn. Hier vindt eenzelfde constructie van de Ander plaats als in de vorige besproken sequentie; Nederlanderschap kan tot uiting komen in het correct uitdragen van het volkslied. Wie dit volkslied niet beheerst (en ook een ‘lack’ vertoont in de uitdraging van andere morele kwaliteiten), kan niet echt Nederlands genoemd worden. Daarmee wordt het ‘plakkaat’ weer afgenomen.

4.2.3 Nederland op een voetstuk

Samenhangend met de superieure positie die Nederland in de bovenstaande fragmenten ontleent aan de discursivering van de Ander middels Oriëntalistische uitgangspunten, is er nog een aspect dat bijdraagt aan de superieure positionering van Nederland. Dit aspect heeft Nederland echter volledig zelf in de hand en kan omschreven worden in het fenomeen dat Nederland zichzelf op een voetstuk plaatst in de New Yorkse historie. Kortom: Nederland stelt zichzelf superieur, zonder dat er hier een Ander wordt verondersteld die fungeert als maatstaf waar Nederland zich boven positioneert. Dit kan ook wel geformuleerd worden als ‘eenrichtingsverkeer’. De Nederlanders stellen hun eigen successen op een voetstuk, zonder dat New Yorkers Ander hier als minderwaardig worden neergezet, zoals in de vorige paragraaf wel betoogd werd. In de casus zijn enkele sequenties waar een dergelijke constructie expliciet tot uiting komt.

Wederom te beginnen met fragment 1, sequentie 1A. Hierin stelt de voice-over dat “wij, de Nederlanders, toch belangrijker zijn geweest dan de gemiddelde New Yorker ooit dacht”. Deze uitspraak impliceert dat, ondanks dat de New Yorkers er geen besef van hebben, Nederland een grotere invloed heeft gehad in het ontstaan van de stad. Die zelfgeformuleerde superioriteit komt verder tot uiting in 1B, waar gesteld wordt dat er op de plek waar de kolonisten een Fort had opgeworpen “slechts één bordje hangt, vol met fouten”. Hiermee stelt Nederland zich wederom op een voetstuk, doordat de voice-over blijkt geeft van verontwaardiging. Het bordje, vol met fouten, (in werkelijkheid slechts een vergissing in jaartal) doet geen recht aan de belangrijke functie die de Nederlanders gehad hebben in het ontstaan van Albany. De interviewer gaat er zelfs zo ver in door te stellen dat het wel eens tijd wordt voor een nieuw bordje, waarmee een koppeling wordt gemaakt tussen de Nederlanders van toen en nu, waarmee blijkt wordt gegeven dat de Nederlanders van nu nog net zoveel recht hebben op bevestiging vanuit New York als de kolonisten van toen.

Fragment 2 vormt de extreemste vorm van zelfopgelegde superioriteit, doordat er aandacht wordt besteed aan *the Netherland Monument*, een officieel staatsgeschenk van Nederland aan New York. Hoewel een geschenk conventioneel gezien een blijk van waardering vormt voor een ander, zegt in dit geval het geschenk enkel iets over de eigen interventie in New York. Alle gravures op het

---

⁴⁹ Anderson, 145.

moment verwijzen naar de betekenis die de Nederlanders gehad hebben in de ontstaansgeschiedenis van New York. Anders gezegd heeft de Nederlandse staat eigenlijk zijn eigen historische functie cadeau gedaan aan New York, waarmee ze een onuitwisbare ‘footprint’ hebben achtergelaten tegenover de onder New Yorkers veelal vergeten historische betekenis van Nederland voor hun stad. De New Yorkers zullen door het moment altijd herinnerd worden aan het belang van Nederland voor hun stad, hetgeen een door Nederland zelfopgelegde superioriteit impliceert.

Een laatste fragment die de zelfopgelegde superioriteit van Nederland onderstreept, is sequentie 4B, waarin door New Yorkse passanten passages voorgelezen worden uit een boek over de komst van Henry Hudson in het vroege Manhattan. Het zijn slechts enkele zinnen, wat impliceert dat er een nauwkeurige selectie heeft plaatsgevonden voor de opnames. Alle zinnen hebben namelijk betrekking op de superieure houding en respect dat Henry Hudson met zijn voorkomen afdwong. In de eerste zin blijkt al dat iedereen (de oorspronkelijke bewoners) Henry Hudson kwam onthalen. Vervolgens blijkt uit de overige zinnen dat hij met zijn “stem” en “driftbuien” respect afdwong. De lezing die hieraan gegeven kan worden, is dat de Nederlanders met open armen werden onthaald, waarna ‘wij’ wel even orde op zaken zouden stellen in Manhattan. Het belang van de Nederlanders bij aankomst in het vroege New York wordt hierin al aangeduid, waarbij de Indianen direct worden gepositioneerd als ondergeschikten.

4.2.4 Morele arrogantie en dislocatie

Ten slotte komen we hiermee aan bij de keerzijde van de morele superioriteit, die voortkomt uit de discursieve constructie van de Nederlandse identiteit, namelijk de neiging tot morele arrogantie. Couwenberg stelt dat het “moralistische vingertje” dat Nederland eigen is tot uiting komt in een beginselvastige rechtlijnigheid.⁵⁰ Dit is wat voorgekomen is uit de analyse van 4E. Nederland houdt sterk vast aan de vormgeving van haar morele beginselen, waarmee de invulling die de Holland Society eraan geeft als niet-Nederlands worden beschouwd. Volgens Couwenberg zijn we er erg gedreven in om onze universele humane waarden (tolerantie, egalitarisme en solidariteit) ten voorbeeld te stellen, tegenover andere volkeren die we daarmee als meer bekrompen bestempelen.⁵¹ Echter waarschuwt Couwenberg ervoor dat deze positionering van superioriteit al gauw opgevat kan worden als nationalisme, wat juist indruist tegen die universele traditie.⁵² Dit is een complex fenomeen, maar kortgezegd: juist door het te gedreven uitdragen van onze morele kwaliteiten, kunnen we onszelf in de vingers snijden doordat we daarmee juist een particularisme in de hand werken tussen ons en andere volkeren. Hiermee presenteren we ons niet ten positieve, maar ten negatieve aan het buitenland, en dat terwijl we ons juist graag profileren als importeurs en bemiddelaars.⁵³ Nederland heeft de neiging tot het overschatten van haar invloed in de wereld, waardoor het besef van reële machtsverhoudingen nogal eens uit het oog verloren wordt. De “te grote broek” die Nederland naar buiten toe vaak aantrekt, kan ertoe leiden dat we op internationaal gebied de plank misslaan.⁵⁴

---

⁵⁰ Couwenberg, 30.

⁵¹ Ibidem, 30.

⁵² Ibid., 17, 19.

⁵³ Ibid., 25.

⁵⁴ Ibid., 30.

Een symptoom dat hiermee samenhangt, is de neiging van de Nederlanders om “roemloze tijden, daden en gedragingen” te overstelpen met die morele superioriteit. De verhulling of verbloeming van “dat wat een slechte indruk kan maken” gaat hiermee gepaard.⁵⁵ In de casus komt dit op verschillende manieren tot uiting. Hier gaat *dislocatie* ook een rol spelen. Van het discours dat in de voorgaande hoofdstukken blootgelegd is, worden verschillende articulaties gedaan, die vervolgens weer rechtgetrokken worden tot de dominante articulatie.

Dit komt voor het eerst tot uiting in 2i, waar de interventie van de Indianen in het ontstaan van Broadway aan de orde komt. Pascal Teunissen stelt hier dat eigenlijk de Indianen de oorspronkelijke route hebben aangelegd. Ook stelt hij dat de Nederlanders nooit hadden kunnen vermoeden dat Broadway zo beroemd zou worden. Hiermee articuleert hij een alternatief voor het pioniersdiscours dan in paragraaf 4.1.2 en 4.2.1 geschetst werd. Pieter Jan Hagens trekt dit weer recht tot de dominante articulatie door meermaal in te brengen dat Broadway “geworden is tot wat het nu is in de tijd van de Nederlanders”. Dit pioniersdiscours overschaduwde daarmee de interventie van de oorspronkelijke bewoners van New York, waarmee de rol die Nederland niet gespeeld heeft, verbloemd wordt.

Met betrekking tot *dislocatie* komt hier ook voor het eerst fragment 3 in beeld. Frederique van der Wal werpt een alternatieve articulatie van Nederlandschap op, door te stellen dat “New York eigenlijk verder gegaan is waar Nederland is blijven hangen”. Ze stelt bovendien dat “Holland gebaseerd is op dit idee van dat *entrepreneurial*”, in plaats van andersom, dat New York gebaseerd is op de Nederlandse notie van “*enterpreneurial*”. Dit is interessant, omdat hier naar voren komt wat er met het discours gebeurt, op het moment dat de spreker vanuit een ander kader oordeelt. Binnen hetzelfde discours worden er eigenlijk andere verbanden gelegd tussen de kerngegevens, waarmee een andere lezing van hetzelfde discours tot stand komt. In deze sequentie wordt dus de discursieve werking van Nederlandschap blootgelegd, door een alternatieve articulatie binnen het discours op te werpen.

Nu het theoretisch kader uitgebreid is onderbouwd met behulp van de casus, dienen in de conclusie alle bevindingen geconstrueerd te worden tot één globaal geheel met betrekking tot de constructie van de Nederlandse nationale identiteit.

---

⁵⁵ Ibid., 30.

Conclusie

Nationale identiteit is een leeg begrip. Media vormen een discours omtrent een oer-Nederlandschap, wat uitgedragen wordt naar het publiek om daarmee elementen van een nationale identiteit te construeren. De eigenheid van discursieve elementen waaromheen discourses tot stand komen, is dat ze door het grote publiek ongevraagd blijven. In het programma NEDERLAND IN NEW YORK gebeurt veel meer dan enkel verslaggeving van de festiviteiten van de NY400-feestweek. Het programma wordt aangegrepen om de Nederlandse kijkers te laten zien, wát Nederlandschap nou eigenlijk inhoudt. Vanuit een discours van Nederlandschap wordt een Nederlandse dominantie in de mediatekst gelegd, die een zekere bevraging behoeft om te analyseren waar Nederland nou eigen (zichzelf) positioneert met betrekking tot de 'gemiddelde New Yorker'. Dit onderzoek was erop gestoeld om die onbevroegde dominante informatie te onderwerpen aan een kritische discoursanalyse, om kijkers bewust te maken van de manier waarop informatie gemanipuleerd is ten positieve van het Nederlandschap, maar ten kosten van het imago van de New Yorkse Ander. De onderzoeksvraag die hierbij geponeerd werd in de inleiding:

Op welke manier wordt er in het programma NEDERLAND IN NEW YORK (NOS/AVRO, 2009) een invulling gegeven aan Nederlandschap, ten overstaande van New York?

In de theorie zijn enkele punten ontwikkeld waarlangs een nationale identiteit, en de Nederlandse identiteit in het bijzonder vorm krijgt. Deze zijn in de *methode* teruggebracht tot een viertal concrete stellingen:

1. Een nationaal identiteitsdiscours wordt vormgegeven door een impliciete of expliciete discursieve antagonist te formuleren tegenover een discursieve protagonist. In termen van nationale identiteit; er wordt een imaginaire Ander (Een 'Zij') geformuleerd tegenover de 'Wij'.
2. Deze discursieve tegenstelling komt tot uiting door kwaliteiten van een land te stellen tegenover een 'lack' daaraan in andere naties.
3. Evenals 'nationale identiteit' zijn dit lege begrippen, die betekenis krijgen in tegenoverstelling tot de Ander. Ze zijn echter allen gebaseerd op een 'oer'-begrip dat stamt uit historische gebeurtenissen. Deze historische gebeurtenissen worden als uitgangspunt genomen, toegepast op de moderne ideologische status quo, daarlangs wordt de 'lack' waarover de Ander beschikt wordt vastgesteld, om vervolgens de invulling te geven aan de betekenis voor het Zelf.
4. Daar waar via een externe partij een alternatieve discursieve benadering van een identiteitselement wordt ingebracht, vindt een dislocatie plaats binnen het discours. Ten behoeve van de nationale identiteitsconstructie dient deze echter weer rechtgetrokken te worden tot de dominante ideologie.

Deze vier stellingen zullen in de conclusie als leidraad dienen en bovendien bevestigd worden.

In het casusmateriaal wordt een expliciete 'wij' geformuleerd, waarin de Nederlanders van toen en nu, én de Nederlanders van nu onderling, onder één noemer geplaatst worden. Dit fenomeen wijst op een notie van *comradeship* en dient bovendien als kijkwijzer om de casus te benaderen. De 'wij' is eigenlijk het Nederlandschap waarbinnen het discours tot stand komt. Dit Nederlandschap is echter een leeg concept, wat opgevuld dient te worden. De manier waarop dit gedaan wordt, is tweeledig: het terugrijpen op *historische gebeurtenissen* om moderne identiteitskenmerken langs te

formuleren, en het *ontwerpen van een imaginaire 'zij'* om daarlangs tot een positionering van de 'wij' te komen.

De historische gebeurtenissen waarop teruggegrepen wordt, dienen hun doel doordat daarmee de vroege Nederlandse kolonisten op dezelfde voet geplaatst worden als de Nederlanders van nu; doordat het programma de kijker herinnert aan roemruchte daden, wordt een plaatsvervangende trots nagestreefd met betrekking tot historische landgenoten, wat teruggevonden wordt in een collectieve eenheidsgevoel met de vroege kolonisten, waaraan nationale identiteitskenmerken aan ontleent kunnen worden. Kenmerkend voor Nederland hierin is, dat wij vooral morele kwaliteiten hoog in het vaandel stellen. De morele kwaliteiten die prominent door de casus ondersteund worden, zijn: consensusgerichtheid, tolerantie en handelsgeest.

De discursivering van een 'zij' tegenover de 'wij' dient de functie dat het Nederlandschap kan worden afgesteld tegenover een imaginaire Ander, die als minder capabel gepositioneerd wordt, waarmee de Nederlandse positie versterkt kan worden. Nederland profileert zich langs twee wegen tegenover de New Yorkse Ander; door de pioniersgeest te onderstrepen en door zich moreel superieur te stellen. Het onderstrepen van die pioniersgeest hangt samen met historische gebeurtenissen. Hierbij worden de Nederlanders aangedragen als eersten die bepaalde (morele) kwaliteiten naar New York brachten, en bovendien wordt de interventie van de oorspronkelijke bewoners en latere New Yorkers genegeerd. Door de oorspronkelijke bewoners (Indianen) te positioneren als ongeciviseerd, tegenover de Westerse kolonisten die orde kwamen scheppen in de chaos (en daarmee tot geciviliseerd bestempeld worden) wordt die pioniersgeest extra uitgebuit. Doordat de 'kijkwijzer' impliceert dat 'wij' op dezelfde voet staan met de daadkrachtige 'kolonisten', identificeren wij ons met dezelfde morele kwaliteiten als de kolonisten introduceerden in New York. Ten tweede is kenmerkend voor de Nederlandse identiteit dat zij haar morele kwaliteit graag superieur stelt boven die van andere naties. Gesteld werd echter wel dat dit niet op dezelfde manier als 'geciviseerd versus ongeciviseerd'-stellen gaat, maar dat deze Oriëntalistische inslag aangepast moet worden op Westerlingen onder elkaar. Aangezien de NY400 juist gericht waren op het onstrepn van een overeenkomst tussen Nederland en New York, maar Nederland daarin toch haar eigen identiteit moet profileren, kan gesteld worden dat Nederland en New York qua morele kwaliteiten benaderd worden van uit hetzelfde discours van Nederlandschap, maar dat New York binnen dat discours een andere positie krijgt toebedeeld. In de casus komt dit vooral tot uiting door Nederlandse moraal als oeridentiteitselement aan te stellen, en waar de New Yorkers deze oerelementen niet dezelfde invulling geven als Nederland, wordt dit bestempeld als on-Nederlands.

Naast deze superioriteitsconstructie waarin van de New Yorkers als Ander worden gepositioneert, is uit de casus gebleken dat Nederland zichzelf ook autonoom superieur stelt. Door verschillende uitspraken, de schenking van *the Netherlands Monument* en de verontwaardiging over punten waar de Nederlandse historische interventie niet adequaat wordt weergegeven, formuleert Nederland een eigen importantie in de ontstaansgeschiedenis van New York. Couwenberg waarschuwt hierin echter voor een overslag naar morele arrogantie, waarin Nederland reële machtsverhouding uit het oog verliest en bovendien "roemloze tijden, daden en gedragingen" verbloemt het eigen pioniersdiscours en superioriteitsdiscours. Morele arrogantie komt dan toch in de buurt van het nationalisme, wat Nederland zo halsstarrig probeert te ontduiken. Wanneer dit teveel het imago van Nederland gaat bepalen, kan Nederland zich op internationaal gebied als

import- en bemiddelingsland in de vingers snijden. Het druist dan juist in tegen de universele uitdraging van de morele kwaliteiten die Nederland de norm acht.

Gekanttekend moet worden dat deze discursieve invulling een mythisch karakter bezit. De invulling van het 'lege concept' van identiteit, gebeurt veelal middels (historische) verhalen die van subject op subject worden overdragen en bovendien een ideologische inslag bevatten vanuit een bepaalde standplaatsgebondenheid. Deze constructie komt pas goed tot uiting wanneer er een dislocatie plaatsvindt binnen het discours. Vanuit verschillende partijen in de casus wordt een alternatief discours opgeworpen binnen het Nederlandschap, waarlangs juist de discursieve invulling die tijdens het hele programma onbevraagd blijft, bevraagd wordt. Het is dan ook belangrijk te beseffen dat vanuit een andere standplaatsgebondenheid dit discours omtrent Nederlandschap er anders uit kan zien en dat de invulling die in deze scriptie geponeerd is, slechts berust op een mythische invulling.

Nawoord

Hoewel de toon van deze scriptie ietwat afkeurend overkomt met betrekking tot de manier waarop Nederland geprofileerd wordt in het programma NEDERLAND IN NEW YORK, wil ik afsluitend toch bepleiten dat het nationale identiteitsdiscours in het programma helemaal niet zo gek is voor het creëren van meer collectiviteitsgevoelens in Nederland. Juist door die nationalistische elementen, die pioniersgeest en superioriteit, meer landinwaarts te sturen en betekenis te geven voor de 'gewone' burgers, kan tot stand komen dat de Nederlanders die zich aangesproken voelen zich weer gaan beseffen waar ze vandaan komen, en bovendien daar trots op zijn. Per slot van rekening is de vorming van een nationale identiteit niet enkel een aangelegenheid voor een intellectuele elite die het discours wel bevraagt, maar voor het Nederlandse volk over de hele breedte. Een gevoel van nationale identiteit dient door top-down input uiteindelijk bottom-up tot stand te komen, van waaruit een nationale identiteit gedefinieerd kan worden. Wat daarbij wel in het oog gehouden moet worden, is dat die gevoelens van pionierschap en superioriteit niet teveel het imago van Nederland naar het buitenland gaan tekenen. Het eenrichtingsverkeer dat geschetst werd in deze scriptie kan internationaal gezien een nare nasmaak geven. Gesteld kan dan ook worden dat Nederland in New York op nationaal niveau een bijdrage kan leveren aan de vorming van een nationale identiteit, maar wanneer een dergelijk programma vanuit een internationaal oogpunt gemaakt zou worden, de kernwaarden als consensus, tolerantie en solidariteit toch meer in de praktijk gebracht moeten worden, in plaats van ze te profileren als superieure morele kwaliteiten. Nederland kan zich daarmee, met haar vrijegeestige imago, behoorlijk in de vingers snijden.

Bibliografie

Beheydt, L. *Nationale en Culturele identiteit in de Lage Landen*. In *Nationale Identiteit: van Nederlands Probleem tot Nederlandse Uitdaging* (Couwenberg, ed., 2001)

Benedict Anderson (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*. London & New York: Verso.

S.W. Couwenberg (ed.) (2001) *Nationale Identiteit: van Nederlands Probleem tot Nederlandse Uitdaging*. Budel: Uitgeverij Damon.

H.W. von der Dunk (2002). *Mensen, Machten, Mogelijkheden: Historische Beschouwingen*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker.

Van Dijk, T. *Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach*. In *Methods of Critical Discourse Analysis* [Wodak and Meyer, eds., 2009], 63.

David Howarth (2000) *Discourse*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.

Edward Said (1978). *Oriëntalism*. London & Henley: Routledge & Kegan Paul.

Wodak, R. and M. Meyer (eds.) (2009) *Methods of Critical Discourse Analysis*. Los Angeles [etc.]: SAGE Publications

Internet

AVRO. *The New York Connection: Nederland in New York*. Te raadplegen op http://www.avro.nl/tv/programmas_a-z/the_new_york_connection/nederland_in_new_york/.

Mediacourant: nieuws uit medialand. *Kijkcijfers*. Te raadplegen op <http://www.mediacourant.nl/?p=32825>.

Casus

AVRO/NOS (2009). *Nederland in New York*. Uitzonden op Nederland 3 op 08/09/2009. Te bekijken op <http://player.omroep.nl/?afID=10071096>

BIJLAGE 1

Operationalisering

CASUSAFBAKENING

REGISTRATIE

ANALYSE

INTERPRETATIE

De casus waar dit onderzoek zich op baseert, is de programmareeks NEDERLAND IN NEW YORK, en dan specifiek de eerste aflevering op 8 september 2009. Om de casus hanteerbaar te maken voor analyse, wordt het teruggebracht door een selectie van fragmenten. Het casusmateriaal beslaat een viertal fragmenten, te weten:

1. **Subject:** verslaggeving over het onderzoek van Charles Gehring en Janny Venema
Sequentiële afbakening: 00:04:38 - 00:07:45
Uitwerking in bijlage: 1.1
2. **Subject:** zoektocht naar Hollandse Sporen in New York
Sequentie-afbakening: 00:07:57 - 00:12:21
Uitwerking in bijlage: 2.1
3. **Subject:** Interview met Nederlandse New Yorkse topmodel Frederique van der Wal
Sequentiële afbakening: 00:12:21 - 00:13:39
Uitwerking in bijlage: 3.1
4. **Subject:** verslaggeving van het bezoek aan de Holland Society in New York
Sequentiële afbakening: 00:19:24 - 00:23:20
Uitwerking in bijlage: 4.1

De motivatie voor deze fragmenten is content-gebaseerd; alle fragmenten leggen op expliciete wijze een verband tussen de historische rol die Nederland heeft gespeeld in het ontstaan van New York en de elementen in de New Yorkse mentaliteit en grondvesten die vandaag de dag nog herkenbaar zijn. Met betrekking tot de literatuur wordt in al deze fragmenten een (vaak expliciet genoemde) expliciete 'Wij' gesteld tegenover een (overwegens impliciete) 'Zij'. Bovendien worden in alle vier de fragmenten elementen van de historische rol teruggekoppeld naar de moderne "wij". Kortom: deze fragmenten vatten alle elementen in zich, die in de vorige subparagraaf als peilers genoemd zijn.

Na de bepaling van het casusmateriaal, is te werk gegaan middels het principe registratie-analyse-interpretatie.

REGISTRATIE

Allereerst is er per fragment een transcript opgesteld van de orale tekst. Ieder transcript opent met de details van het fragment, gevolgd door een leeswijzer/legenda van gebruikte afkortingen in het transcript. Vervolgens volgt een gedetailleerde uitwerking van de gesproken tekst; kortom: wie zegt wat in chronologische volgorde. Voor de volledigheid zijn uitgesproken aarzelingen als "ehm" en "eh" ingesloten, maar deze vervullen geen functie binnen de analyse. Ditzelfde geldt voor verwijzingen naar visuele aspecten in de cinematografie. Deze dienen enkel het doel orde te scheppen in het tekstuele geheel en handelingen die onderschreven worden met een tekstuele uiting aan te duiden. Verder is het van belang aan te stippen dat bij de Engelstalige uitspraken, gekozen is voor het opnemen van de Nederlandse ondertitels in het transcript. Hiermee wordt het transcript consistent gehouden, waardoor geen inconsequenties optreden met betrekking tot betekenissen of misinterpretaties van de Engelse uitdrukkingen.

De transcripten zijn bijgevoegd in respectievelijk iedere eerste subbijlage van de overkoepelende bijlage-eenheid van het fragment.

ANALYSE

De tweede stap bestaat uit een globale eerste lezing van het transcript, waarbij de literatuur als uitgangspunt dient. Hieruit is een selectie van sequenties voortgekomen, waarin uitspraken gedaan worden die direct refereren aan de bij de *methode* genoemde kwesties. De geselecteerde sequenties worden in het transcript aangegeven middels een nummering, waarbij het nummer refereert naar de betreffende bijlage en de letter de sequentie aanduidt. In de *interpretatie* van de sequenties aan de hand van de literatuur, zullen deze nummers fungeren als verwijzingen.

Ook de motivatie voor deze globale analyse is bijgevoegd in een bijlage. Echter vormen deze een aparte bijlage, aangezien ze geen directe relevantie bezitten voor de interpretatie. Het vormt enkel een onderbouwing van de keuze voor de sequentie, en zijn derhalve als naslagwerk terug te vinden in bijlage 5.

INTERPRETATIE

De laatste fase betreft de interpretatie van de analysessequenties. In deze fase worden de interpretatie van de sequenties geleid door drie deelvragen:

1. Op welke manier draagt iedere analysessequentie bij aan het discours van Nederlandse identiteitseigenschappen?
2. Wat betekent dit voor de discursieve positionering van New York ten opzichte van de Nederlandse kenmerken?
3. Watvoor discursieve Nederlandse nationale identiteit komt hieruit naar voren?

De eerste deelvraag wordt uitgevoerd op sequentieniveau, waarna vervolgens in de tweede en derde deelvraag op macroniveau gekomen wordt tot overkoepelende thema's, die betekenis krijgen door ze te koppelen aan de uitgangspunten die opgesteld zijn vanuit de literatuur. Kanttekening hierbij is dat de interpretatie, zoals terug te vinden in de bijlage, erg open van aard is. Het betreft een bepaalde lezing van de teksten, die geëxpliciteerd wordt in de interpretatie, maar nog relatief weinig literaire onderbouwing vindt. De open lezing van het casusmateriaal wordt vervolgens opgehagen aan de literatuur, om daarmee een wetenschappelijk onderbouwde betekenis te geven aan het discours.

BIJLAGE 2-5

Registratie en interpretatie

2.1 Transcript fragment 1

2.2 Interpretatie fragment 1

3.1 Transcript fragment 2

3.2 Interpretatie fragment 2

4.1 Transcript fragment 3

4.2 Interpretatie fragment 3

5.1 Transcript fragment 4

5.2 Interpretatie fragment 4

TRANSCRIPT

Casus: Nederland in New York

Aflevering: 1

Datum van uitzending: 08/09/2009

Omroep: AVRO/NOS

Bron: <http://player.omroep.nl/?afID=10071096>

Details analyse-sequentie

Afbakening in minuten: 00:04:38 - 00:07:45

Subject: Charles Gehring en Janny Venema

LEGENDA		
AFKORTING	NAAM	FUNCTIE
VO	Voice Over	Intro onderwerp
J.V.	Janny Venema	Onderzoekster (NL)
C.G.	Charles Gehring	Onderzoeker (VS)
INT	Interviewer	

[INTRO]

>>VO Albany, hoofdstad van de staat New York. Eerste dorp van Nieuw-Nederland. Rij naar Madison Avenue. Op nummer 222 vindt u het museum waar Charles Gehring en Janny Venema werken.

[LOCATIEWISSEL: buiten > binnen]

>>VO
1A Gehring en Venema lezen al 25 jaar onleesbare documenten. Maar het is hun verdienste dat de feiten eindelijk boven water zijn gekomen en dat wij, de Nederlanders, toch belangrijker zijn geweest dan de gemiddelde New Yorker ooit dacht. En dat we nu weten dat Peter Stuyvesant niet alleen een houten poot had, maar ook een hanepoot.

>>J.V. De documenten waar wij mee werken die liggen aan deze kant. En dat zijn de documenten van [eh], van [eh] Nieuw-Nederland, [he], de administratieve documenten die van de [eh] van de [eh] regering van Nieuw Nederland overgegaan zijn naar de Engelsen, toen de Engelsen Nieuw-Nederland overnamen.

>>C.G. De transcript van Peter Stuyvensant en gaat om de stichting van [eh]...

>>C.G. & J.V. Beverwijk

>>INT. Dit zijn de stichtingspapieren van Beverwijk?

>>J.V. Ja, dat is van, ja, van Beverwijk. De stichting van Beverwijk. Maar [eh], van 1652.

>>INT. En is het dan, is het goed te lezen? Of is...ben je er echt wel even mee bezig?

>>J.V. Nou, ik zou er maar eens even naar kijken als ik je was, en dan...want meestal kan je de dingen wel een beetje ontcijferen, ook nog wel als je het 17e-eeuwse Nederlands niet kent. Maar dit is wel een beetje lastig.

[LOCATIEWISSEL: binnen > buiten]

1B	>>VO Rij naar het grote viaduct bij de Hudsonrivier op Broadway, Albany. Onder deze kruising van wegen lag Fort Orange, de nieuwe handelspost nadat Fort Nassau was weggespoeld bij een overstroming. Het is een belangrijke plek voor het ontstaan van Albany, maar er hangt slechts één bordje. Vol met fouten overigens.
>>C.G.	Ja, en dat is fout, want, ja, het is 1624 niet 23, eh, toen het eh, gebouwd was.
>>INT.	Wordt het niet tijd voor nieuwe bordjes?
>>C.G.	Ja, ja, dat is een goeie idee, om een nieuwe bordje hier in te zetten.

[LOCATIEWISSEL: buiten > binnen]

>>J.V. De Nederlanders die kopen hier een stuk land van de Indianen. Kijk, als je nou bijvoorbeeld hierop kijkt, [he], dan zie je, [ehm] *[voorlezing uit document]*“de directeur en commice op Fort Oranje, innige oversten van het Makwa’s-Land.”De Makwa’s dat waren de [eh] de Mohawks. Kijk, en dan kopen ze dus het land..., **kijk en dan doe je dit dus eigenlijk helemaal op de Nederlandse manier. Je doet het keurig allemaal op papier en ze ondertekenen het ook.** *[wijzend op tekeningetjes in het document]* **...en een beer, op z’n kop.**

>>INT. Dat zijn niet gewoon tekeningen, maar dat zijn handtekeningen?!

>>J.V. Dat zijn eigenlijk gewoon een soort van tekeningen voor hun clan.

>>J.V. Vroeger had ik altijd een hekel aan geschiedenis en uiteindelijk heb ik er toch een proefschrift over dat dorp geschreven. Dan denk ik ja, ja, dat zou ik zoveel jaar geleden [eh] als iemand dat gezegd had, dan had ik gezegd van “nou, ben je belazerd, dat zou ik van mijn leven niet doen”.

[EINDE FRAGMENT]

4. Op welke manier draagt iedere analysesequentie bij aan het discours van Nederlandse identiteitseigenschappen?

1A In deze sequentie wordt expliciet een nationaal gemeenschapsgevoel gekweekt. De VO heeft het over “wij”. Hiermee impliceert hij de eenheid onder zichzelf en de ontvangers. Die eenheid benoemt hij als “de Nederlanders”. Met de koppeling van deze begrippen creëert hij in de eerste plaats een gevoel van eenheid, een gevoel van samen horen op basis van het Nederlandschap. Wat onbenoemd blijft is echter wat hij dan verstaat onder ‘de Nederlanders’; wie moeten zich aangesproken voelen? Dit speelt echter een ondergeschikte rol in deze sequentie. Primair van belang is dat iedereen die zichzelf tot Nederlander rekent, onderdeel uitmaakt van het ‘wij’-collectief.

Ten tweede wordt in deze sequentie gesproken over “de gemiddelde New Yorker”. Hiervoor geldt hetzelfde als voor de bovenstaande schets van collectievorming onder Nederlanders. Door te spreken over “de gemiddelde New Yorker” wordt eveneens een eenheid op basis van onbenoemde identiteitskenmerken gecreëerd. De New Yorkers worden in deze sequentie gesteld als de ‘zij’ tegenover de “wij”, hetgeen een verschil impliceert.

1B In de eerste zin van deze sequentie wordt gesteld dat deze plek, waar een Nederlandse handelspost heeft gestaan, een “belangrijke plek [is] voor het ontstaan van Albany”. Hierin wordt expliciet het belang van de Nederlandse kolonisten benadrukt. In dezelfde zin wordt echter ook aangemerkt dat er “slechts één bordje” hangt. Hiermee impliceert de VO dat de vroege Nederlanders van dergelijk groot belang zijn geweest voor het ontstaan van Albany, dat we eigenlijk wel wat meer verdient dan dat ene bordje. Tot overmaat van ramp zit het ook nog eens “vol met fouten”. Deze twee uitspraken die elkaar opvolgen versterken de verontwaardiging over de mate van aandacht die er is voor de belangrijke rol die Nederland gespeeld heeft, waarmee die rol uitvergroot wordt en daarmee Nederland als superieur wordt neergezet in het ontstaan van Albany.

In de rest van de sequentie wordt slechts één fout op het bordje geconstateerd, namelijk een vergissing in jaartal (1624 i.p.v. 1623). Hier vallen twee dingen over te zeggen. Allereerst is het slechts een relatief klein foutje in een jaartal, wat bovendien geen directe relevantie heeft voor de rol van de Nederlanders in het ontstaan van Albany. Ten tweede is de uitspraak “vol met fouten” een hyperbool. Om een bordje met één fout te bestempelen als “vol met fouten” kan als een sterke overdrijving opgevat worden. In dit geval gebruikt de VO dus een drogredenen om de importantie van de Nederlanders uit te vergroten.

In het vervolg van de sequentie vraagt de INT. of “het niet tijd [wordt] voor nieuwe bordjes”. Hiermee impliceert hij dat de Nederland, met haar belangrijke rol voor het ontstaan van deze plek, minstens recht heeft op een bordje zónder fouten, en, nog preciezer, zelfs op meerdere bordjes. De impliciete boodschap is kortom: het aantal aanwijzingen, en bovendien ook nog de manier waarop die aanwijzingen opgeschreven zijn (de fouten), doen geen recht aan het grote belang dat de Nederlanders hebben gehad bij het ontstaan van Albany. Hiermee wordt Nederland op een voetstuk geplaatst.

1C In deze sequentie spreekt J.V. over een “Nederlandse manier” van handelen [land kopen]. Dit impliceert dat er kenmerken zijn in het handelen die typisch Nederlands te benoemen zijn. Het bijvoegelijk naamwoord dat hieraan gekoppeld wordt, is “keurig”. Dit impliceert dat de Nederlandse

manier gecontroleerd en beheerst was, ofwel: goed geregeld. De toevoeging van de term “helemaal” impliceert bovendien dat deze manier volledig dreef op de Nederlands initiatief. De Nederlandse kolonisten worden hierin gepositioneerd als handelslui die alle touwtjes in handen hadden. De Nederlandse handelsgeest staat hierin voorop.

5. Wat betekent dit voor de discursieve positionering van New York ten opzichte van de Nederlandse kenmerken?

In dit fragment komt het ‘wij’ vs. ‘zij’ principe tot uiting. “wij, de Nederlanders” worden gesteld tegenover “de gemiddelde New Yorker” (1A) en ‘wij’ doen dat op de Nederlandse manier en ‘zij’ ondertekenen het ook (1C). De Nederlanders worden in deze sequenties tot tweemaal toe op een voetstuk gesteld, waardoor ‘zij’ de New Yorkers als minder bekwaam worden gepositioneerd ten opzichte van de Nederlanders. In sequentie 1A gebeurt dit door aan te geven dat “de Nederlanders toch belangrijker zijn geweest dan de gemiddelde New Yorker ooit had gedacht”. Dit impliceert twee dingen over de New Yorkers. Allereerst impliceert het woord “toch” dat de “gemiddelde New Yorker” eerder zijn twijfel had geuit over de importantie van de Nederlanders. Ten tweede impliceert deze uitspraak dat de Nederlanders wel al op de hoogte waren van het belang van hun komst naar New York, in tegenstelling tot de “gemiddelde New Yorker” alleen niet. Deze twee interpretaties leiden ertoe dat de New Yorkers ten opzichte van de Nederlanders als onwetend worden gepositioneerd. “Zij” worden ondergeschikt aan “wij”.

In sequentie 1C wordt de Nederlandse manier van handelen gepositioneerd als “keurig” en dus als ‘goed geregeld’ op papier. Hiertegenover worden “ze” gesteld [de Makwa’s] die dit ondertekenen met bijna kinderlijke tekeningetjes die omschreven worden als “een beer, op z’n kop”. In deze sequentie worden de Makwa’s gepositioneerd als ongeciviliseerd tegenover de bekwame en geciviliseerde Nederlandse kolonisten. Uit zowel sequentie 1A als 1C kan dus de interpretatie ontstrokken worden van de geciviliseerde (en dus superieure) ‘wij’ versus de ongeciviliseerde (en dus ondergeschikte) ‘zij’.

Deze positionering wordt tevens ondersteund door sequentie 1B. Door de hyperbolen die gebruikt worden door de OV wordt de rol van de Nederlanders voor het ontstaan van Albany groter gemaakt dan hij in werkelijkheid is. Door kleine misplaatsingen als een jaartal en het feit dat er “slechts” één bordje hangt, wordt verontwaardiging geuit, waarmee geïmpliceerd wordt dat de Amerikanen te weinig aandacht besteden aan de grote rol die de Nederlanders op die plek gespeeld hebben. In deze sequentie kan bijna gesproken worden van het opdringen van het belang van de Nederlanders; superioriteitsconstructie ten voeten uit.

6. Watvoor discursieve Nederlandse nationale identiteit komt hieruit naar voren?

Het nationale identiteitsdiscours dat in dit fragment voor de Nederlanders gevormd wordt, is tweeledig. Allereerst is de ‘wij-zij’-positionering van groot belang voor dit discours. Hiermee wordt een eenheid gecreëerd waaraan identiteitskenmerken opgehanden kunnen worden.

Door ‘de Nederlanders’ te bestempelen als ‘wij’, wordt een collectief gevormd op basis van Nederlanderschap. Wie hiertoe behoren zijn de kijker [die zich al dan niet aangesproken voelt], de makers van het programma, maar ook de vroege Nederlanders. Hiermee wordt een directe link gelegd tussen de Nederlanders van nu en de voorouders die New York koloniseerden. De identiteit wordt hier zodoende ophangen aan een historisch fenomeen dat “de Nederlanders” delen. Het discours dat geconstrueerd wordt omtrent deze identiteit is de goed georganiseerde handel en de pioniersfunctie die de Nederlanders hadden in het ontstaan van Albany. De eigenschappen van de “zij” [de New Yorkers] worden afgezwakt door de identiteitskenmerken van de Nederlanders uit te vergroten en positief te benoemen en de New Yorkse als ondergeschikt daaraan te positioneren. Concluderend kan gesteld worden dat dit fragment de hypothese van de constructie van een superioriteitsdiscours van Nederlanders ten opzichte van de New Yorkers bevestigt.

TRANSCRIPT

Casus: Nederland in New York

Aflevering: 1

Datum van uitzending: 08/09/2009

Omroep: AVRO/NOS

Bron: <http://player.omroep.nl/?afIID=10071096>

Details analyse sequentie

Afbakening in minuten: 00:07:57 - 00:12:21

Subject: Hollandse sporen in New York

LEGENDA		
AFKORTING	NAAM	FUNCTIE
PJ.H.	Pieter Jan Hagens	Presentator/interviewer
P.T.	Pascal Teunissen	Schrijver/N-in-NY deskundige

[INTRO]

>>PJ.H. **2A** Een kleine zeventig jaar lang hadden wij, Nederlanders, het voor het zeggen hier in New York. Maar gebouwen uit die tijd zijn er niet meer. Toch, als je goed kijkt hier in Manhattan, dan zie je nog steeds de sporen van die lang vervlogen Nederlandse tijd.

[HOOFDONDERWERP: Hollandse sporen in New York]

>>PJ.H. **2B** Als je rondloopt in New York, dan zie je eigenlijk een enorme woestijn van beton. Ja, iedereen kent de skyline van New York, en je kunt je nauwelijks voorstellen dat er hier nog werkelijk sporen te vinden zijn van vierhonderd jaar geleden, van toen die Hollanders hier kwamen.

>>PJ.H. Pascal Teunissen heeft er een erg leuk boekje over geschreven. Een soort, ja, een soort [eh] toer door New York, waarbij je al die plekken opgezocht hebt. Je bent erachter gekomen. Het boekje heet "Van Jan Kees tot Yankees".

>>PJ.H. Dit is één van die, naja, van die sporen, die jij gevonden hebt. Maar vertel even: wat, wat, wat zien we? Wat is dit?

>>P.T. **2C** Nou, wat je hier ziet dat is het *Netherlands Monument*. En dat is eigenlijk het officiële geschenk van [ehh] Nederland aan de stad New York.

>>PJ.H. Hier staat dat in 1625 hier een fort is aangelegd.

>>P.T. **2D** Ja, het is zo dat deze datum die hierop staat [eh] die verwijst eigenlijk naar [eh] de dag waarop er schepen vanuit Amsterdam vertrokken, met een doelgericht plan om hier een fort te bouwen, en om huizen te bouwen, en om boerderijen te bouwen. Om echt een kolonie op te stichten die handel en heel veel geld moest gaan verdienen.

>>PJ.H. Waar was dat fort dan?

>>P.T. Dat fort dat stond daar. [wijzend]

>>PJ.H. Ah, op de plek van dat gebouw.
>>P.T. Op de plek wat nu het 'US Customhouse' heet.
>>PJ.H. Oké...

>>P.T. **2E** Dat is tegenwoordig het museum voor de American Indian. Dus eigenlijk de plek van waaruit de Nederlanders de Indianen verdreven, want uiteindelijk hebben we ze verdreven...

>>PJ.H. ...daar is nu eigenlijk een soort museum voor de Indianen opgericht.

>>P.T. Juist.

>>PJ.H. Ik zie daarboven [*wijzend naar monument*] molenwieken en [eh] bevers?

>>P.T. **2F** Om met die bevers te beginnen: dat was dé reden waarom we hier waren. Bevervellen, die waren echt goud waard.

>>PJ.H. En [eh] dat tonnetje?

>>P.T. Dat tonnetje dat staat dus voor [eh] de meel, het meel, dat geproduceerd werd. En daar valt ook meteen die wieken bij samen want wij zijn eigenlijk de eersten die hier een molen hebben aangelegd.

>>PJ.H. Oh ja.

>>P.T. We hebben daarmee de landbouwindustrie mogelijk gemaakt.

2G

>>PJ.H. Er liepen hier dus bevers rond?

>>P.T. Ja.

>>PJ.H. Veel?

>>P.T. Ja, er waren miljoenen bevers. Ja.

>>PJ.H. En hoe zag het er hier verder uit?

>>P.T. Je moet je voorstellen: toen zij hier kwamen waren er allemaal bomen, dus... Misschien niet zo hoog als de huidige wolkenkrabbers, maar ze waren hoog, heel hoog.

>>PJ.H. Hoge bomen.

>>P.T. Er waren heuvels, er waren watervallen, er waren [eh] beren waren te vinden, er werd gejaagd op herten, er waren óveral konijnen te vinden, het was echt een [eh] wilderige natuur was het hier.

2H

>>PJ.H. Stonestreet. Waarom heet dit zo eigenlijk?

>>P.T. Stonestreet heet zo [eh] omdat het de eerste straat is van New York die verhard is. Hier is de eerste stenen weg aangelegd. En dat kwam omdat er namelijk heel veel bierbrouwers hier waren, en die brachten hun producten over deze zanderige wegen met paard en wagen naar de verderopgelegen gracht. Ja, en dat stofte natuurlijk enorm. Dus de vrouw van Olaf van Portland, een van de bekendste bierbrouwers uit Amsterdam, hele rijke zakenman, die baalde

er zo van dat ze iedere keer stof in de gordijnen had zitten, dat ze bedacht: “weet je wat, ik ga samen met de rest van de bierbrouwvrouwen geld inzamelen, en dan zorgen we ervoor dat deze straat wordt verhard. En zo zijn de eerste stenen hier gekomen.

>>PJ.H.	Broadway dat is, naja, dé beroemdste straat van New York. En is die ook rechtstreeks terug te voeren op de Nederlanders?
>>P.T.	Ja, [eh], Broadway dat is [eh] de Herenweg of de Brede Weg geheten, vroeger, en het is eigenlijk alleen maar een verbrede weg. Wij kwamen hier en toen hadden de Indianen eigenlijk al een noord-zuid-verbinding gemaakt; een indianenpad.
>>PJ.H.	Dit?
>>P.T.	Dat was dit pad.
>>PJ.H.	Ja.
>>P.T.	Wat wij gedaan hebben, is het vervolgens verbreed. Er is een hele brede weg, dus Broadway, van gemaakt. Het was onze belangrijkste handelsroute. En het is vervolgens natuurlijk ontzettend beroemd geworden. We zijn hier nu eventjes bij het begin, maar verderop zijn natuurlijk al die theaters gekomen. Dus, Nederlanders konden ook niet voorzien dat dat zo beroemd is geworden. Met al die lichtjes, ‘the Great White Way’ zoals ze het hier noemen. Dat Broadway, het huidige Broadway is.
>>PJ.H.	Een indianenpad, geworden tot wat het nu is, en verbreed in de tijd van de Nederlanders, door de slaven, toch?
>>P.T.	Ja, inderdaad door slaven is het eerste zware werk verricht. Zij hebben Fort Amsterdam aangelegd en zij hebben deze weg verbreed. Slaven waren eigenlijk vanaf dag één al aanwezig in de [eh] kolonie.

2i

[EINDE FRAGMENT]

1. Op welke manier draagt iedere analysesequentie bij aan het discours van Nederlandse identiteitseigenschappen?

2A Het eerste wat in deze sequentie opvalt is het expliciete gebruik van “wij, Nederlanders” door P.J.H. Hiermee impliceert hij een eenheid tussen de Nederlanders (zichzelf, de programmamakers + iedereen die kijkt en zich aangesproken voelt). Niet alleen een eenheid onder de Nederlanders van nu, maar hij impliceert ook een eenheid met de Nederlanders die New York ooit koloniseerden. Hiermee wordt verwezen naar een gedeeld identiteitskenmerk, op basis van een historische overwinning. Want dat is toch wat P.J.H. met de woorden “hadden [wij, Nederlanders] het voor het zeggen hier in New York”. De indirecte boodschap is dat het ‘hele Nederlandse volk’ ooit overheerste in New York’, terwijl dit relatief maar een handjevol (Nederlandse) kolonisten was. P.J.H. maakt zich hier schuldig aan het gebruik van een *metonymia*, een drogreden waarin een entiteit vervangen wordt door een daarmee samenhangende, maar niet hetzelfde betekende, andere entiteit. In dit geval wordt een groep personen in plaats van het land gebruikt (‘wij’ voor ‘Nederland’) Door middel van deze drogreden en het expliciete gebruik van “wij” in een historisch succesverhaal, wordt een superioriteitsgevoel gekweekt omtrent de Nederlandse identiteit.

Ten tweede stelt P.J.H. dat de Nederlanders het “een kleine zeventig jaar voor het zeggen hadden”. Relatief gezien is zeventig jaar slechts een fractie over een periode van vierhonderd jaar. Het is daarom ook niet zo gek dat er geen gebouwen uit die tijd meer overeind staan. Maar het woord ‘maar’ geeft een tegenstelling aan; de Nederlanders hebben hier zeventig jaar gezeten, maar er zijn geen gebouwen meer uit die tijd. ‘Maar’ impliceert dat de verwachting anders was; dat die zeventig jaar genoeg waren om nog gebouwen te hebben staan daterend uit die tijd. De volgende zin vervolgt P.J.H. met ‘toch’, wat impliceert dat er ondanks dat er geen gebouwen meer zijn, wel een ‘goedmakertje’ is, namelijk dat er “als je goed kijkt” nog wel sporen terug te vinden zijn. P.J.H. begint deze sequentie dus eerst met een tegenstelling, die een onrecht impliceert jegens Nederland dat er geen Nederlandse gebouwen meer bestaan uit die belangrijke periode voor New York. Vervolgens geeft P.J.H. dat er toch nog sporen zijn, dus dat Nederland toch zo belangrijk is geweest om ‘footprints’ achter te laten. Hieruit kan een superioriteitsdiscours geconstrueerd worden, doordat ondanks dat Nederland maar zeventig jaar “het voor het zeggen heeft gehad”, “wij” wel belangrijk genoeg zijn geweest om zelfs “hier, in New York” tastbare sporen achter te laten.

2B Sequentie 2B borduurt eigenlijk voort op sequentie 2A. De sequentie opent met de constatering van de “enorme woestijn van beton”. Het woord “woestijn” heeft een ‘chaos’-connotatie en is daarmee geen complimenteuzen woordkeuze in dit verband. De wereldberoemde skyline van New York wordt afgedaan als een “woestijn van beton”, waarmee de bijzonderheid ervan teniet wordt gedaan. In dit geval staat de skyline namelijk symbool voor alles wat de New Yorkers in de loop van de eeuwen opgebouwd hebben. Hiermee worden tevens de inspanningen van de New Yorkers dus aan de kant gezet.

Daartegenover echter, wordt gesteld dat je je nog “nauwelijks voor kunt stellen dat er hier nog werkelijk sporen te vinden zijn van vierhonderd jaar geleden, van toen die Hollanders hier kwamen”. Hier wordt ook weer een ‘wij-zij’constructie gemaakt, waarin geïmpliceerd wordt dat toen de Hollanders hier waren alles er geciviliseerder, verfijnder uitzag [in tegenstelling tot die woestijn van nu] . Door de woordkeuze wordt een tegenstelling gecreëerd tussen de “woestijn” van nu en de periode van de Nederlanders.

Bovendien maakt P.J.H. gebruik van een herhaling. Hij begint met “sporen van vierhonderd jaar geleden” en voegt daaraan toe “van toen die Hollanders hier kwamen”. In principe is deze herhaling onnodig, omdat de kijker zelf inmiddels ook kan bedenken dat vierhonderd jaar geleden de Nederlanders in New York waren. Dit impliceert dat P.J.H. dit laatste zinsdeel dus toevoegd om nog even de rol van “die Hollanders” te benadrukken.

2C In sequentie 2C wordt gesproken over het “officiële geschenk van Nederland aan New York”. Deze uitspraak is tweeledig. Allereerst benadrukt het dat Nederland een geschenk heeft gegeven aan New York. Het geven van een geschenk is een blijk van waardering voor de ander. Ten tweede is dit een “officieel” geschenk, waarmee het belang van het geschenk wordt uitvergroot. Aangezien dit geschenk symbool staat voor alle Nederlanders (aangezien het een staatsgeschenk is), wordt daarmee de officiële band tussen Nederland en New York bevestigd. Daarnaast zegt het geven van een geschenk ook iets over de gulheid van de schenker. Hiermee wordt Nederland gepositioneerd als gulle gever (Dit is frappant, omdat “De Nederlanders”doorgaans vaak worden omschreven als gierig). Dit geschenk werkt daarom in de constructie van het identiteitsdiscours meer in voordeel van de Nederlanders, dan dat het iets zegt over de reden waarom New York dit van ons heeft gekregen. Het feit dat in het rest van het fragment enkel gepraat wordt over de Nederlandse betekenissen van de gravures in het monument, impliceert dat dit monument vooral blijk geeft van eenrichtingsverkeer; Nederland die haar historische betekenis aan de New Yorkers wil meegeven.

2D In sequentie 2D wordt het doel waarmee de Nederlanders naar New York kwamen toegelicht. Expliciet blijkt hieruit dat de Nederlanders doelgericht hierheen kwamen om veel geld te verdienen en handel te drijven. Dit is in tegenspraak met sequentie 4F (bijlage 4.3), waarin E.J. stelt dat het economisch belang dat de Amerikanen hoog hebben staan in hun geschiedenis, “niet erg Nederlands” klinkt. E.J. ‘beschuldigt’ de Amerikanen in sequentie 4F expliciet van on-Nederlandse geldlust, terwijl uit sequentie 2D expliciet blijkt dat dit juist het doel was waarmee de Nederlanders naar New York kwamen. Hierin is een *Tu quoque* herkenbaar, een drogreden die stelt dat een ander beschuldigd wordt van iets waar de beschuldigende partij zichzelf ook aan laaft. Deze inconsequentie gaat ten koste van de geloofwaardigheid van de Nederlandse identiteit, en daarmee van een positief identiteitsdiscours.

2E In deze sequentie stelt P.T. dat de Nederlanders de Indianen hebben verdreven. Deze zin herhaalt hij twee maal, waarmee hij de boodschap extra benadrukt. Bij een ‘verdrijving’ zijn altijd ten minste twee oppositieve partijen betrokken, in dit geval de Nederlanders versus de Indianen. Een ‘verdrijving’ impliceert het verlies (en vertrek) van de ene partij en de overwinning van de andere partij. De Nederlanders wordt in deze sequentie derhalve een overwinnaarspositie toegekend tegenover de Indianen, die vertrokken uit New York.

Bovendien wordt er in deze sequentie opnieuw gebruik gemaakt van een *metonymia*, waardoor er een Nederlandse eenheid gecreëerd wordt en daaraan een overwinning wordt toegekend. “Wij”, de Nederlanders, worden daarmee superieur gesteld boven ‘zij’, de Indianen, die “wij” overwonnen hebben.

2F [zie interpretatie sequentie 2D]. Hieraan wordt bovendien toegevoegd dat die bevervellen “echt goud waard [waren]” en dat dit dus eigenlijk de reden was dat “wij” hier waren. Deze causale relatie geeft nogmaals blijk van het economische belang dat de belangrijkste drijfveer was voor de kolonisering van New York door de Nederlanders en dus van de tegenspraak die in sequentie 4F (bijlage 4.3) wordt gedaan.

- 2G Sequentie 2G slaat terug op *The Netherlands Monument*. Zoals uit de interpretatie van sequentie 2C al gebleken is, wordt de informatie over de schenking van dit monument aan de Amerikanen voornamelijk ten positieve van het Nederlands identiteitsdiscours gesteld. In deze sequentie wordt ingegaan op de molenwieken die op het monument zichtbaar zijn. Deze molenwieken verwijzen naar de molens die de Nederlandse kolonisten als eerste bouwden in het vroege New York. Hiermee wordt een pioniersfunctie van de Nederlanders onderstreept, en bovendien een groot belang hieraan toegekend omdat dit de landbouw mogelijk heeft gemaakt. Dit wordt gezien als een belangrijk nalatenschap van de Nederlanders voor de Amerikanen (waarin bovendien ook weer gesproken wordt over 'wij', zie o.a. sequentie 2A van deze bijlage), wat nog eens extra benadrukt wordt met een gravure op het monument. Dit is een opvallend verschijnsel: Nederland heeft een officieel cadeau gegeven aan New York [wat blijkt geeft van waardering], maar dat cadeau is er expliciet op gericht de importantie van de Nederlanders in New York te belichten. Dit is een teken dat de Nederlanders voornamelijk hun eigen sporen creëren in New York, hun eigen rol in het ontstaan van de stad benadrukken voor de New Yorkers opdat zij niet vergeten wordt. Kortom: eenrichtingsgezind.
- 2H In deze sequentie omschrijft P.T. hoe New York eruit zag toen de Nederlanders hier kwamen. Allereerst wordt de enorme hoeveelheid bevers benoemd met "miljoenen". Ten tweede wordt de hoogte van de bomen een aantal keren benadrukt door een samenspel van herhalingen tussen P.J.H. en P.T. De hoogte van de bomen lijkt totaal niet relevant voor de status quo, maar in combinatie met de "miljoenen bevers" en de watervallen, heuvels en "overall konijnen" geeft het de beschrijving van de omgeving een extremer karakter. Hoewel niet vast te stellen is of er daadwerkelijk "miljoenen bevers" en "overall konijnen" rondliepen, heeft deze uitspraak toch een hyperbolische aard. (zie ook sequentie 1B, bijlage 1.3). P.T. heeft zelf nooit kunnen controleren of deze aantallen het geval waren, maar wil vooral aangeven wat een wildernis toenmalig New York was. De lezing die hieraan gekoppeld kan worden is dat de Nederlanders 'dit alles' hebben moeten overwinnen om hun kolonie hier op te zetten, wat meer bewondering voor de Nederlanders oogst dan wanneer er 'gewoon wat konijnen en bevers' tussen de 'bomen' rondgelopen hadden. Hiermee worden 'we' gepositioneerd als daadkrachtige kolonisten die niet voor één gat te vangen waren en daarmee wordt een avontuurlijke instelling aan de Nederlandse identiteit toegekend.
- 2i In deze sequentie begint P.J.H. met het positioneren van Broadway als "dé beroemdste straat van New York", om vervolgens te vragen of die "ook rechtstreekt terug te voeren is op de Nederlanders". Met "rechtstreeks" wordt de voortgang die in New York geboekt is na het vertrek van de Nederlanders genegeerd. De vraag impliceert dat de Nederlanders Broadway al tot "dé beroemdste straat van New York" hebben gemaakt (hoewel dit verderop in het fragment weerlegt wordt door P.T.). Het woord "ook" refereert bovendien naar eerdere pioniersinvloeden van de Nederlanders in New York, waardoor P.J.H. opnieuw voor deze onderwerpen de New Yorkse voortgang teniet doet na het vertrek van de Nederlanders.

Vervolgens weerlegt P.T. die pioniersfunctie die P.J.H. impliceert in zijn vraagstelling. P.T. stelt dat "de indianen al een noord-zuid-verbinding" hadden aangelegd voordat "wij" hier kwamen, en dat de Nederlanders dat eigenlijk alleen maar verbreed hebben. Dit impliceert dat de indianen eigenlijk het pionierswerk al gedaan hadden en de Nederlanders de weg verbeterden en gebruikten als "belangrijkste handelsroute". In die zin hebben de indianen juist iets betekend voor de Nederlanders. In de een-na-laatste zin van de sequentie verdraait P.J.H. deze betekenis. Hij gebruikt de term "indianenpad" die P.T. introduceerde om de weg van de indianen te benoemen, met een negatieve connotatie, door vervolgens te stellen dat het "geworden is tot wat het nu is, in de tijd van Nederlanders". Hiermee wordt enerzijds de pioniersfunctie van de indianen teniet gedaan, en anderzijds ook de voortgang van de Amerikanen die Broadway eigenlijk hebben gemaakt tot wat het

nu is. Hoewel P.T. meerdere malen nuanceert, door onder andere te stellen dat “de Nederlanders natuurlijk niet konden voorzien dat het zo beroemd zou worden”. P.J.H. negeert deze nuancering, door de toelichting van P.T. samen te vatten op een manier die een pioniersdiscours construeert omtrent de Nederlanders.

2. Wat betekent dit voor de discursieve positionering van New York ten opzichte van de Nederlandse kenmerken?

Zoals uit de vraag hiervoor is gebleken wordt in vier sequenties ‘de Nederlanders’ vervangen door “wij”. Dit impliceert dat er ook een “zij” bestaat. In dit geval zijn dat de New Yorkers (in de breedste zin, zoals “De Nederlanders” ook gebruikt worden). De Indianen worden neergezet als minder geciviliseerd dan de Nederlanders die naar New York kwamen. Dit gebeurt met name in de sequenties 2G, 2H en 2i.

In sequentie 2G wordt de Nederlandse pioniersfunctie voorop gesteld met de bespreking van de molen op het monument, die de Nederlanders geïmporteerd hebben en daarmee de landbouwindustrie mogelijk hebben gemaakt. Dit impliceert dat er voor de komst van de Nederlanders nog geen landbouw werd bedreven in Amerika en daarmee in ontwikkeling achterliepen in vergelijking met Nederland.

In sequentie 2H wordt beeldend omschreven hoe de Nederlanders het toenmalige New York aantroffen. Vooral omvangaanduidingen worden herhaaldelijk genoemd, waarmee de omgeving de indruk krijgt van een woeste, ongerepte wildernis. Aangezien er ook mensen woonden (de Indianen), die in die natuur leefden, en de Nederlanders kwamen, die die natuur kwamen’ ordenen’, worden de Nederlanders superieur gepositioneerd boven de Indianen, die blijkbaar de capaciteiten niet hadden om ditzelfde te bewerkstelligen. Bovendien hebben de Nederlanders de Indianen verdreven, waardoor de Nederlanders ook nog eens als de overwinnaars gepositioneerd worden ten opzichte van de Indianen, die daarmee als verliezers neergezet worden.

In sequentie 2i wordt overduidelijk door presentator P.J.H. het aandeel van de New Yorkers weggemoffeld, dat heeft geleid tot het huidige New York. Dat de Indianen ooit het pad aanlegden waar de Nederlanders hun handelsroute van maakten, en dat Broadway door Amerikaanse interventie uiteindelijk is geworden tot wat het nu is, wordt genoemd, maar vervolgens genegeerd/niet verder besproken. De nadruk ligt bij de Nederlanders, die “het hebben gemaakt tot wat het nu is”, en bovendien wordt in de vraagstelling al aangezet tot een “directe terugkoppeling” naar de Nederlanders. De Nederlanders worden hierin als pioniers gepositioneerd, waardoor de New Yorkse inspanningen niet onder de aandacht gebracht worden.

Dan is er in dit fragment nog iets aan de hand wat te maken heeft met de ‘wij-zij’-constructie. De Nederlanders worden met “wij” allemaal onder één noemer geschaard. Dit heeft tot consequentie dat op meerdere plaatsen “wij” gesteld worden tegenover de “Indianen” (sequentie 2E en 2i). Dit is een inconsequentie, omdat andersom de Amerikanen van nu nergens expliciet onder de noemer “zij” worden geschaard. De Nederlanders worden door “wij” op hetzelfde niveau geschaard als hun “de Nederlanders” van toen, die uiteindelijk als overwinnaars en pioniers uit de bus kwamen. Maar de New Yorkers van nu worden in geen sequentie expliciet gepositioneerd tegenover hun voorouders, de Indianen, waardoor zij geen mogelijkheid hebben zich los te maken van de positie die “de Indianen” toebedeeld krijgen. .

De New Yorker wordt in dit fragment niet expliciet een positionering toegewezen, maar dankt zijn positie voornamelijk aan de manier waarop er over “de Nederlanders” gesproken wordt. Primair komt dit tot uiting in de “wij” tegenover de “zij”. Door de pioniersfunctie van de Nederlanders te benadrukken, worden de Indianen geprofileerd als achtergesteld, verliezer en ongewenst (omdat ze verdreven zijn). Doordat de de Nederlanders op het “wij”-niveau geplaatst worden met hun voorouders, krijgen ze een positie toebedeeld ten opzichte van toen. In het geval van de New Yorkers, gebeurt dit niet; er is geen expliciete “zij”. Daardoor krijgt de New

Yorkse bevolking van nu geen kans zich los te maken van het beeld dat van de Indianen geschept wordt, en waardoor de superioriteit van de Nederlanders (toen en nu) nog meer tot uiting komt.

3. Watvoor discursieve Nederlandse identiteit komt hieruit naar voren?

Op grond van historische gebeurtenissen worden de Nederlanders van nu op hetzelfde niveau gesteld als de vroege kolonisten van New York. Het feit dat er in dit fragment op zoek gegaan wordt naar overblijfselen uit de tijd dat de Nederlanders in New York zaten, impliceert het belang van wat de Nederlanders daar gebracht hebben. Dit wordt tevens versterkt door de uitleg hoe New York eruitzag voor de kolonisten kwamen, en wat zij veranderd hebben. Daarbij wordt het belang van die veranderingen voor het New York van vandaag benadrukt, met als hoofdprijs het monument dat de Nederlanders hebben geschonken met daarin gegraveerd hun eigen historische bijdragen aan de stad. Bovendien wordt in sequentie 2B de huidige skyline ook afgedaan als “woestenis”, waarmee een lijn getrokken lijkt te worden tussen de omgeving toen (wild/woest) en de omgeving nu (woestenis). Dit impliceert dat er in essentie niet veel veranderd is, en dat het anders zou zijn geweest als de Nederlanders niet weggegaan waren. Ook hier blijkt weer een bepaalde verfijndheid uit. Op geen moment worden expliciet de huidige New Yorkers betrokken bij de ontwikkeling van de stad zoals deze nu is. De Nederlanders worden steeds als uitgangspunt voorgenomen. Ze worden gepositioneerd als overwinnaars, pioniers en superieuren, ten opzichte van de eerste New Yorkers (Indianen) die afgedaan worden als ongeciviliseerd, en de omgeving als ruig. Door de koppeling van de vroege kolonisten aan de huidige Nederlanders, wordt de Nederlandse identiteit op een voetstuk gesteld over de New Yorkse.

Er zijn echter ook enkele consequenties. Zo komt in dit fragment expliciet tot uiting dat de kolonisten naar Nederland kwamen om te handelen en veel geld te verdienen. In het fragment uit bijlage 4 wordt dit echter tegengesproken, en deze mentaliteit zelfs tegen de Amerikanen gebruikt (ze zijn niet Hollands). Hiermee lijkt het alsof er twee soorten identiteiten worden geconstrueerd; enerzijds de identiteit die Nederland wil zijn (niet-gelddelust), en anderzijds de feitelijke identiteit (handel en geld verdienen stonden centraal bij de komst naar New York).

TRANSCRIPT

Casus: Nederland in New York

Aflevering: 1

Datum van uitzending: 08/09/2009

Omroep: AVRO/NOS

Bron: <http://player.omroep.nl/?afID=10071096>

Details analyse sequentie

Afbakening in minuten: 00:12:21 - 00:13:39

Subject: Nederlandse New Yorker Frederique van der Wal

LEGENDA		
AFKORTING	NAAM	FUNCTIE
PJ.H.	Pieter Jan Hagens	Presentator
VO	Voice Over	Schrijver/N-in-NY deskundige
FvdW	Frederique van der Wal	Nederlandse New Yorker

[INTRO]

>>PJ.H. Iedere dag bezoeken we hier een New Yorkse Nederlander, of, een Nederlandse New Yorker. Vandaag Frederique van der Wal. Ze woont al twintig jaar in New York en ze is de pionier voor een hele generatie Nederlandse supermodellen. We drinken met haar een *dubble tall skim latte* in The East Village.

[INTERMEZZO: FvdW's leven in NY]

>>VO Frederique van der Wal is thuis in New York. Haar relatie met de stad begon toen ze achttien was en inmiddels begrijpt ze New York een beetje.

>>FvdW Ja, na twintig jaar heb ik het éindelijk door [*lacht*], nee...

>>VO Vanaf het allereerste moment was er een connectie.

>>FvdW Toen ik achttien was had ik de keuze om naar Parijs of Ita... Milaan of New York te gaan als beginnend model. En ik moet zeggen, toen ik in New York aankwam, zei ik meteen: "nou, dit is een soort van mijn stad". Ook uit herkenning, ja, **New-Amsterdam, de Hollandse cultuur zit hier heel duidelijk en New York is eigenlijk verder gegaan waar Nederland is blijven hangen. Ik zeg altijd: in Amerika is alles 'ja, en' en in Nederland is het 'ja, maar'. En dat vind ik heel jammer, want aan de ene kant is Holland wel gebaseerd op dit idee van dat entrepreneurial, verkennen...**

[VERVOLG: FvdW's leven in NY > niet relevant]

3A

- 3A Frederique van der Wal woont al twintig jaar in New York, maar is van oorsprong Nederlandse. Zij functioneert in de casus als subject om een andere vergelijking te maken tussen New York en Nederland dan de nog steeds sterk in Nederland gewortelde verslaggevers en presentatoren in de overige items doen. Ten eerste bevestigt zij dat “de Nederlandse cultuur hier nog heel duidelijk zit”. Echter stelt zij hierna een andere lezing van het fenomeen ten opzichte van de rest van de casus, waarin zij juist vanuit een New Yorks perspectief spreekt. Dit blijkt uit haar uitspraak dat “Holland gebaseerd is op dat idee van entrepreneurial” in plaats van dat New York gebaseerd is op het Nederlandse idee van entrepreneurial. “New York is eigenlijk verder gegaan waar Nederland is blijven hangen”. Dit lijkt juist regelrecht in te druisen tegen de vooruitstrevendheid die het Nederlands identiteitsdiscours probeert te ponen; de impliceert dat de Nederlanders een basis hebben gelegd, maar in die basisbeginselen zijn blijven hangen, terwijl New York daarmee verder gegaan is. Dit impliceert dat New York eigenlijk progressiever met de morele kwaliteiten omgaat dan Nederland. Ze wijkt daarmee juist af van het oerbegrip van Nederlanderschap, wat interessant is, omdat dit alternatieve discours de werking van het discursieve Nederlanderschap bloot legt.

TRANSCRIPT

Casus: Nederland in New York

Afl levering: 1

Datum van uitzending: 08/09/2009

Omroep: AVRO/NOS

Bron: <http://player.omroep.nl/?afIID=10071096>

Details analyse sequentie

Afbakening in minuten: 00:19:24 - 00:23:20

Subject: de Holland Society in New York

LEGENDA		
AFKORTING	NAAM	FUNCTIE
PJ.H.	Pieter Jan Hagens	presentator intro
E.J.	Eva Jinek	presentatrice op locatie
P1,P2,P3,P4	passanten	voorlezers
B.C.	Bromme Cole	lid van Holland Society

[AANKONDIGING 00:03:32 – 00:03:42]

>>PJ.H. Zometeen toont topmodel Frederique van der Wal haar favoriete plekken in New York. En Eva Jinek raakt verstrikt in een bizar ritueel met een bever.

[INTRO]

>>PJ.H. Nederland en New York. De overeenkomsten en de verschillen. Eva Jinek gaat er deze dagen naar op zoek. En daarbij komt ze soms op vreemde plekken. Vandaag bij het wat mystieke gezelschap van de Holland Society. Bestaat hier al eeuwen en zij houden Nederlandse wortels in eren.

>> E.J. Ik ben geboren in Amerika, maar mijn ouders wilden per sé dat ik de geschiedenis van Nederlander in Amerika zou kennen. Toen ik klein was hebben ze daarom dit boek voor me gekocht. Ik kan niet eens meer tellen hoe vaak ik in slaap ben gevallen, dromend over Nieuw-Amsterdam en Peter Stuyvesant.

[INTERMEZZO: boekfragmenten voorgelezen door New Yorkse passanten]

>>P1 subt. "Toen Peter Stuyvesant de haven in zeilde, kwam iedereen hem begroeten."

>>P2 subt. "Zijn stem weerklonk over het hele terrein."

>>P3 subt. "Peter"...Ik heb m'n bril niet op...

>>E.J. subt. Maar u doet het goed!

>>P4 subt. "Vergis je niet. Zijn driftbuien zijn angstaanjagend."

4B

[HOOFDONDERWERP: bezoek aan de Holland Society]

>>E.J. Goedemorgen?

>>B.C. Hello!

>>E.J. **Goedemorgen!**

4C

>>B.C. **Goodmorning, I'm Bromme Cole.**

>>E.J. **Goodmorning.**

>>B.C. Nice meeting you.

>>E.J. subt. **Geen Nederlands dus?**

>>B.C. subt. **Een beetje maar: "Dag!"**

>>B.C. subt. De Holland Society heeft veel boeken over Nieuw Amsterdam, New York en de stambomen van alle leden.

>>E.J. subt. Ook die van jou.

>>B.C. subt. Jazeker.

>>B.C. subt. Mijn voorouder die naar Nieuw-Amsterdam kwam, heette Barend Jacobson Cool.

[TUSSENSHOT: box met 'De Bever' wordt geopend]

>>B.C. subt. **Ik heb veel tijd in Nederland doorgebracht op zoek naar raakvlakken waardoor ik zou weten: ja, ik ben echt Nederlands. Maar uiteindelijk ben ik toch Amerikaan.**

4D

[intermezzo: de bever wordt uit de box getild]

>>E.J. subt. **Alleen mannen mogen lid worden.**

4E

>>B.C. subt. **Mannelijke afstammelingen, ja.**

>>E.J. subt. **Deze Society gaat prat op tolerantie en andere Nederlandse normen en waarden. Is het dan geen tijd voor verandering?**

>>B.C. subt. **Vrouwen mogen wel als vrienden lid worden. En je kan gekozen worden.**

>>E.J. subt. **Maar dat is niet hetzelfde.**

>>B.C. subt. **Nee, maar de achternaam in stand houden is ook belangrijk.**

[TUSSENSHOT: presentatie van de bever]

>>B.C. subt. Heren, de bever!

[applaus]

>>E.J. subt. Waarom een bever?

>>B.C. subt. De bever was de economische motor van Nieuw-Amsterdam. De hele economie dreef op de verkoop van beverhuiden. Dus wie in Nieuw-Amsterdam woonde en werkte, verdiende daar z'n brood mee, direct of indirect. Het is dus een belangrijk dier.

[TUSSESHOT: bever wordt weggedragen]

>>E.J. subt.	Als ik hoor wat dit voor jou en je familie betekent, klinkt dat niet bepaald Nederlands.
>>B.C. subt.	Ik weet niet wat ik daarop moet zeggen. Behalve dan: je doet dingen waar je je goed bij voelt.
>>E.J. subt.	Is dat je Amerikaanse kant?
>>B.C. subt.	Misschien. Amerikanen zijn vaderlandslievend en trots op hun land. Misschien dat ik dat op m'n Nederlandse wortels heb betrokken.

4F

[intermezzo: heren van de Holland Society zingen Wilhelmus] (*nogal stunteling*)

[Bromme Cole leest voor uit het boek van Peter Stuyvesant]

>>B.C. subt. “Die nacht hoorde Pieter Stuyvesant een raar geluid, onder een heldere maan. Maar de oude Stuyvesant wist dat hij droomde.”

[EINDE SEQUENTIE]

1. Op welke manier draagt iedere analysessequentie bij aan het discours van Nederlandse identiteitseigenschappen?

- 4B Opvallend is dat de sequenties uit het boek die voorgelezen worden, allemaal terugslaan op de persoon van Peter Stuyvesant en hoe er door de New Yorkers op hem gereageerd wordt. Uit de eerste voorleeszin uit 4B blijkt dat de New Yorkers hem met open armen onthaalden, terwijl deze mensen nog niet eens konden weten wie hij was. De voorleeszinnen die daarop volgen zeggen iets over de houding, het karakter van Peter Stuyvesant. “Zijn stem weerklonk over het hele terrein” en “zijn driftbuien zijn angstaanjagend” impliceren dat Peter Stuyvesant een imponerende indruk maakte op de New Yorkers en bovendien dat hij direct een leidende rol speelde; hij was een man die respect afdrong. Aangezien Peter Stuyvesant de belichaming vormt voor ‘de Nederlanders’ die in Nieuw-Amsterdam arriveerden, impliceert de selectie van deze zinnen dat de inwoners van Nieuw-Amsterdam (toentertijd) blij waren met de komst van de Nederlanders, die bovendien direct status uitdroegen en orde schepten. De vroege Nederlanders worden hiermee superieur gesteld boven de oorspronkelijke bewoners van New York.
- 4C In 4C begint E.J. Nederlands sprekend tegen B.C, *member* van de Holland Society. Hiermee impliceert ze te verwachten dat de Holland Society dit zal begrijpen. Wanneer dit niet het geval is, stelt ze de vraag “Geen Nederlands dus”. Dit kan gezien worden als retorische vraag, omdat het antwoord als is gebleken, en daarmee is het dus een herhaling van het feit. Als verslaggeefster/interviewer heeft E.J. de macht om de nadruk te leggen op bepaalde kwesties, waardoor de betekenis ervan versterkt wordt. In dit geval wordt door die retorische vraag de nadruk gelegd op het feit dat de Holland Society wel claimt een stuk Nederlanderschap in zich te dragen, maar de Nederlandse taal niet eigen is. Dit impliceert dat er een verwachting bestaat dat het spreken van de Nederlandse taal een belangrijke aanwijzing is voor het bezitten van de Nederlandse identiteit.
- 4D In 4D spreekt B.C. over zijn periode van aanwezigheid in Nederland, waar hij op zoek was naar elementen die zijn Nederlandse achtergrond konden bevestigen. Het feit dat hij vertelt dat hij daar naar op zoek was, impliceert dat hij graag wil weten of hij bepaalde Nederlandse eigenschappen bezit waarmee hij trots kan zijn op zijn Nederlandse achtergrond. Hij concludeert dat hij deze eigenschappen niet gevonden heeft, en daardoor toch Amerikaan is. Dit impliceert dat hij verwacht dat Nederlanderschap iets is wat zich expliciet moet uiten in het karakter of handelen van iemand. Wanneer dit zich niet openbaart, wordt de identiteit bestempeld als niet-Nederlands en dus, in dit geval, Amerikaans. Nederlandse identiteit wordt dus alleen als zodanig gezien wanneer concrete Nederlandse eigenschappen aan te wijzen zijn in iemands persoon.
- 4E E.J. maakt in deze sequentie wederom gebruik van haar machtspositie als verslaggeefster om bepaalde kwesties aan de kaak te stellen. In dit geval het gegeven dat alleen mannen een *member* van de Holland Society kunnen worden. E.J. verwijst naar “tolerantie en andere normen en waarden” als Nederlandse identiteitkenmerk, maar waar ook de New Yorkse Holland Society “prat” op gaat. Voor Nederland is die ongelijkheid tussen man en vrouw tegen die “normen en waarden” in en staat een egalitaire verhouding van man en vrouw hoog in het vaandel staat. B.C. verdedigt zijn stelling, maar E.J. geeft nogmaals aan dat dat niet hetzelfde is [en dus ook niet hetzelfde als in Nederland]. Ze impliceert hiermee dat de Amerikanen deze Nederlandse normen en waarden overgenomen hebben, maar blijkbaar niet goed naleven. Hier wordt Nederland ten opzichte van Amerika duidelijk op een voetstuk geplaatst.

4F In sequentie 4F gaat E.J. voornamelijk in op wat B.C. vertelt over de beverhandel; daaruit blijkt dat handel en geld verdienen van zeer groot belang is (geweest) voor de New Yorkers. Hierop reageert E.J. door te stellen dat “dat niet erg Hollands klinkt”. Daarmee impliceert ze dat Nederlanders geld en handel niet van zulk hoog belang achten als New York dat doet. Er wordt hier een verschil geschetst tussen Nederland en New York, waarin New York wordt weggezet als ‘geldbelust’ ten opzichte van Nederland. B.C. weet niet goed hoe hij hierop moet reageren. Voordat B.C. nog een reactie kan formuleren, veronderstelt E.J. dat dit misschien een uiting zou kunnen zijn van zijn Amerikaanse identiteit. Dit impliceert dat datgene wat niet voldoet aan de Nederlandse normen en waarden, afgekeurd wordt en daarmee bestempeld tot Amerikaans. Dit geeft “de Amerikaanse kant” een negatieve connotatie mee. [zie ook sequentie 2D, bijlage 2.3]

2. Wat betekent dit voor de discursieve positionering van New York ten opzichte van de Nederlandse kenmerken?

Wat bepalend is voor de discursieve positionering van New York in dit fragment, is de intro door P.J.H. in 4A. Hij koppelt hier de begrippen ‘vreemd’ (“vreemde plekken”) en ‘mystiek’ aan het gezelschap van de Holland Society. Dit zijn begrippen met doorgaans een negatieve connotatie. Als presentator is P.J.H. in een machtspositie om de kijker een bepaalde code mee te geven voor de ‘lezing’ van de tekst. De Holland Society is eigenlijk een veramerikaniseerd stukje Holland in New York, maar wordt in deze intro al negatief weggezet alvorens het verslag nog moet beginnen.

Verder komt er in dit fragment een opeenstapeling van kenmerken voorbij die E.J. bestempeld als kenmerkend voor de Nederlandse identiteit, terwijl de manier waarop de Holland Society hier invulling aangeeft afgekeurd wordt. Dit is Nederlandse taal die de Holland Society niet eigen is (4C), de gelijkheid tussen man en vrouw die de Holland Society niet nastreeft (4E) en de geld- en handelsbeluste mentaliteit die blijkbaar erg belangrijk is (geweest) voor New York maar bestempeld wordt als “on-Nederlands” (4F). Hieruit blijkt dat alles wat niet hetzelfde nageleefd wordt zoals dat in Nederland gebeurt, direct ontbonden wordt van de Nederlandse identiteit en gekoppeld wordt aan “de Amerikaanse kant”. In sequentie 4E wordt dit zelfs expliciet benoemd. Kortom: wanneer de positieve Hollandse eigenschappen niet nageleefd worden, zijn ze ineens niet Hollands meer, maar Amerikaans.

Deze superieure Hollandse identiteit wordt nog versterkt in sequentie 4B. Door de karakterschets van Peter Stuyvesant, en dus impliciet van de Nederlanders, worden de Hollanders gepositioneerd als heersend over de oorspronkelijke bewoners van Nieuw-Amsterdam. Dit alles positioneert de New Yorkse identiteit ondergeschikt aan de Hollandse. De impliciete lezing in dit fragment kan omschreven worden als: “Het goede dat Nederland ooit bracht naar New York, is door de jaren heen veramerikaniseerd en daarom on-Nederlands te noemen.” In dit fragment wordt bovendien het Wilhelmus ter oren gebracht door enkele *members* van de Holland Society, maar het amateurisme straalt eraf. Door verkeerd uitgesproken woorden en het vergeten van de tekst komt het optreden nogal twijfelachtig, zonder overtuiging, over. Aangezien een volkslied conventioneel de utopie is van een ‘wij’-gevoel in een natie, en de *Holland Society* zelfs dit mondjesmaat beheerst, wordt de Nederlandse identiteit die ze zegt te bezitten definitief afgenomen in dit fragment. De opeenstapeling van bovengenoemde aspecten leidt tot een bijna karikaturale weergave van de Nederlandse identiteitskenmerken binnen de Holland Society.

3. Watvoor discursieve Nederlandse nationale identiteit komt hieruit naar voren?

De conclusie die uit deze casus naar voren komt is hypothesebevestigend. Er wordt een superieur discours gevormd omtrent de Nederlandse identiteit, wat gebeurt door de Amerikaanse identiteit te koppelen aan de negatieve naleving van Nederlandse identiteitskenmerken. De Nederlandse identiteitskenmerken worden als basisbeginselen genomen voor het benaderen van de Holland Society, maar uiteindelijk blijkt dat deze zich niet

aan de Hollandse standaarden houdt en dus toch voornamelijk Amerikaans is. De Nederlanders worden neergezet als de 'brengers' van de juiste normen en waarden, waarvan de essentie door de jaren heen is veramerikaniseerd. De Nederlandse identiteit wordt derhalve positief gesteld, waarmee de Amerikaanse naleving een negatieve connotatie krijgt. Daarmee wordt de Nederlandse pioniersfunctie onderstreept en de Nederlandse identiteit als superieur opgetekend.

BIJLAGE 6

- 6.1 Motivatie sequentieselectie fragment 1
- 6.2 Motivatie sequentieselectie fragment 2
- 6.3 Motivatie sequentieselectie fragment 3
- 6.4 Motivatie sequentieselectie fragment 4

- 1A In deze sequentie wordt 'wij' expliciet gekoppeld aan 'de Nederlanders'. Daarnaast wordt expliciet gezegd dat met het werk van J.V. en C.G. is bewezen dat 'wij' belangrijk zijn geweest in New York. De uitspraak lijkt naadloos aan te sluiten op de onderzoekshypothese wat betreft het creëren van een superioriteitsdiscours, en daarmee wordt dit analyse-sequentie 1A.
- 1B In sequentie 1B wordt door de VO gewezen op fouten in de feitenweergave van de tijd dat de Nederlanders in New York hebben gezeten. Dit impliceert dat het belangrijk wordt gevonden om zelfs vierhonderd jaar na dato de feitelijkheden nog juist genoteerd te hebben staan. Waarom dit zo belangrijk geacht wordt, maakt deze sequentie geschikt als analyse-sequentie 1B.
- 1C In deze sequentie informeert J.V. over de manier waarop de Nederlanders het stuk land van de oorspronkelijke bewoners van New York gekocht hebben. Hieraan wordt het bijvoegelijk naamwoord 'keurig' gekoppeld aan de manier waarop de Nederlanders dat regelden. Dit maakt deze sequentie geschikt voor analyse-sequentie 1C.

- 2A In deze sequentie wordt opnieuw gesproken over “wij, Nederlanders”, wat een aanwijzing is voor het construeren van een gevoel van eenheid. Dit maakt analyse-sequentie 2A.
- 2B In deze sequentie wordt het uiterlijk vertoon van New York nu afgezet tegenover de tijd dat de Nederlanders hier zaten. Dit duidt ogenschijnlijk op een tegenstelling en dat maakt analyse-sequentie 2B.
- 2C In deze sequentie wordt gesproken over een geschenk van Nederland aan New York, wat een uiterlijke aanwijzing is van de band tussen Nederland en New York, maar wel vanuit Nederlands initiatief. Dit maakt analyse-sequentie 2C.
- 2D In sequentie wordt iets gezegd over de reden waarmee de Nederlanders een kolonie oprichtte in het vroege New York. Dit kan een aanwijzing zijn naar iets wat de oorspronkelijke bewoners niet hadden en dat Nederland kwam brengen. En dat maakt analyse-sequentie 2D.
- 2E In deze sequentie wordt iets gezegd over de verhouding tussen de oorspronkelijke bewoners van New York en de Nederlandse kolonisten. Dit is ook weer een mogelijke aanwijzing voor een ‘wij-zij’-benadering. Dit maakt analyse-sequentie 2E.
- 2F In deze sequentie wordt opnieuw wat gezegd over de reden dat de Nederlandse kolonisten naar New York kwamen en sluit daarmee aan op sequentie 2D. Dit maakt analyse-sequentie 2F.
- 2G In deze sequentie wordt er allereerst gesproken over de “wij” en “als eersten” wat een aanwijzing is voor het mogelijk construeren van een identiteitskenmerk. Ten tweede wordt er hier gerefereerd naar de molens, een authentiek Nederlands cultureel/historisch ideniteitskenmerk, die de Nederlanders naar New York hebben gebracht. Dit maakt analyse-sequentie 2G.
- 2H In deze sequentie wordt aangegeven hoe de omgeving eruit zag toen de Nederlanders in New York kwamen. Dit is een aanwijzing dat er ook iets gezegd wordt over hoe de Nederlanders dat dan veranderd hebben. Dit maakt analyse-sequentie 2H.
- 2i In deze hele sequentie wordt er eigenlijk ook gesproken over wat er al was toen de Nederlandse kolonisten aankwamen, en de rol van hen in het veranderingsproces. Dit maakt analyse-sequentie 2i.

- 3A Frederique van der Wal woont al twintig jaar in New York en kijkt daardoor de stad en het
Nederlandschap ten overstaande van New York vanuit een andere bril. Anders dan in andere
analysesequenties stelt zij dat New York verder is gegaan waar Nederland opgehouden is, en daarmee
wordt dit analysesequentie 3A.

- 4A In de intro van het fragment verwijst P.J.H. naar het onderwerp; de zoektocht naar overeenkomsten tussen Nederland en New York. Hij verwijst hierin naar de Holland Society, de gemeenschappelijke deler tussen Nederland en New York. Hieraan koppelt hij enkele bijvoegelijke naamwoorden, die een discursieve werking aangaande het onderwerp kunnen hebben. Zodoende wordt dit analysessequentie 4A.
- 4B In dit fragment worden slechts drie zinnen uit het hele boek over Peter Stuyvesant die in Nieuw-Amsterdam aankomt voorgelezen door New Yorkse passanten. Ervan uitgaande dat deze zinnen niet per ongeluk worden voorgelezen, maar vooraf zijn aangewezen door de programmamakers, vormt dit analysessequentie 4B om te bestuderen hoe dit een rol speelt in discursievorming over de vroege rol die de Nederlanders speelde in het ontstaan van Nieuw-Amsterdam.
- 4C Wanneer E.J. binnen komt bij de Holland Society, spreekt ze in de eerste instantie Nederlands. De New Yorker die haar verwelkomt blijkt geen Nederlands te spreken, waarbij E.J. dit nogmaals vraagt. Deze tegenstelling tussen het wel en niet spreken van de Nederlandse taal vormt analysessequentie 4C.
- 4D In gesprek met E.J. verteld B.C. dat hij in Nederland actief opzoek is geweest naar zijn Nederlandse wortels, maar dat hij tot de conclusie is gekomen dat hij toch Amerikaan is. Deze uitspraak verwijst naar een tegenstelling tussen de Nederlandse en New Yorkse identiteit en vormt dus analysessequentie 4D.
- 4E Vervolgens gaat E.J. in gesprek met B.C. over het feit dat vrouwen niet kunnen toetreden tot de Holland Society, dat het uitsluitend voor mannen is. Bovendien spreekt ze in dit fragment over Nederlandse normen en waarden en vraagt B.C. of het niet tijd wordt om eens wat verandering te brengen in deze regel. Ook hier wordt een lijn getrokken tussen de New Yorkse en de Nederlandse mentaliteit en dit vormt analysessequentie 4E.
- 4F De laatste analysessequentie bevindt zich redelijk aan het einde van het fragment, waarin de eerder gesproken thema's samengetrokken worden en E.J. stelt dat "dat niet erg Hollands klonk". Hier wordt ook weer een tegenstelling tussen Nederland en Amerika geïmpliceerd, waardoor dit analysessequentie 4F vormt.